

leto VII.
julij 1963
štev. 7

IZ VSEBINE:

- SV. OČE PAVEL VI.
- 1100 LETNICA
SV. CIRILA
IN METODA
- NOVOMASNIK
V ROJANU
- LITERARNA NAGRADA
»VSTAJENJE«
- TUJCI POVSOD
(Celoletna povest)
- PRIREDITVE
NASIH SOL
V SLIKI IN BESEDI
- PROBLEM ROJSTEV
MED SLOVENCİ
- TUDI VI? TUDI MI!
ZAKAJ PA NE?
- PRVI FESTIVAL
SOVENSKE POPEVKE
- VRTOVI — VIR
ZDRAVJA IN RADOSTI
PRIPRAVA ZELENJAVE
IN SADJA
- PESMI, UGANKE,
ZA DOBRO VOLJO

mladika

VSEBINA

Lojze Skerl: Sveti oče Pavel VI.	117
D. Beneškinov: Tržaško poletje	118
J. P.: Prinesla sta nam oznanilo vere in knjigo	118
Stanko Janežič: Novomašnik bod pozdravljen!	119
J. P.: Nova maša v Rojanu . . .	119
Stanko Janežič: Pomladne vonjave	120
S. K.: Nagrada »Vstajenje« . . .	121
J. P.: Življenjska moč naših šol	122
Zora Saksida: Tujci povsod . . .	123
Franc Jeza: Problem rojstev pri Slovencih	126
Lojze Skerl: Tudi vi? Tudi mi! Zakaj pa ne!	130
F. M.: I. festival slov. popevke	130
Lev Detela: Graščina	131
Marija: Vrtovi — vir zdravja in življenjske radosti	134
Maks Sah: Razstava bodočih umetnikov	136
S. K.: Premiera »Lazarja s pod klanca«	136
J. P.: Slikar Robert Hlavaty razstavlja	136
F. M.: Prvi slov. maturantje na Koroškem	136

Sliki na naslovni strani:

Sv. Ciril in Metod ter cerkvice
Sv. Cirila in Metoda v Padričah

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema:

Edi Žerjav

Revijo izdaja uredniški odbor:

Janežič Stanko, Mljač Franc, Pahor Sergej, Peterlin Jože, Slama Jurij, Sah Maks, Skerl Lojze in Stoka Drago

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Skerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3 — Gorica, Riva Piazzutta št. 18

Cekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pred leti je pohitela na Barbano slovenska mladina z vse Tržaške. Lansko leto smo se srečali v Gorici z goriško in koroško mladino, letos pa bomo pohiteli Tržačani in Goričani na Koroško. To bo 2. tabor za mejske mladine.

Že danes nanj opozarjamo! Organizirajte po župnijah udeležence. Potovali bomo z avtobusi.

Odšli bomo v soboto, 31. avgusta popoldne, prespali bomo v Celovcu. V nedeljo, 1. septembra se nam bo pridružila koroška mladina. Srečali se bomo na Gosposvetškem polju.

V nedeljo popoldne izleti, družabni del.

Naj bo naša udeležba čim večja! Vljudno prosimo, da bi pomagali gospodje duhovniki pri organizaciji v vsaki župniji.

SVET SLOV. KAT. ORGANIZACIJ

NA ROB FESTIVALU SLOVENSКИH POPEVK

Vsi slovenski časopisi so z navdušenjem pozdravili I. festival slovenske popevke v Trstu. Vsi smo bili resnično tega festivala veseli. Verjetno boste Vi sami pisali o festivalu ugodno kritiko in je tako tudi prav. Vendar Vas bi prosil, da bi poleg vseh teh ugodnih ocen pomislili malo na nekatere nedostatke. Te bi rad izrazil v pismu, ne da bi hotel kakor koli uničevati vse, kar je dobrega festival prinesel.

Najprej bi rad ugotovil tole: Pobudnik in organizatorji festivala so ves čas zatrjevali, da bo festival povsem ločen od vsake kulturno-politične organizacije, da bo ali v kakšno kino dvorani ali v Avditoriju, samo da bo na neutralnih tleh. Zato da pač lahko vsi Slovenci ta festival pozdravimo.

V kolikor sem mogel opaziti, so ga res vsi časopisi pozdravljali in napovedovali, od Primorskega do Katoliškega glasa in tudi Vaša revija je imela že davno nek intervju s pobudnikom festivala.

Morate me prav razumeti: jaz povsem privoščim ves uspeh prireditve barkovljanskemu prosvetnemu

društvu. Vem, da je dalo na razpolago prostore, da je menda tudi sicer nosilo velik denarni riziko prireditve. Privoščim mu torej, da je imelo uspeh. Vendar bi rad, da bi bili vedno računski čisti: da namreč povemo, kaj je belo in kaj je črno. Saj ni nič zato, če je bil festival v okrilju barkovljanskega prosvetnega društva, ki je včlanjeno v Slovenski prosvetni zvezi, o kateri je pač znano, da ima določeno politično barvo in da je pač bil pri razdelitvi nagrad pevcem tudi predsednik Prosvetne zveze, Ubald Vrabeč! To nič ne de! Saj mi prof. Vrabca cenimo kot glasbenika in ga spoštujemo kot narodnjaka. Le to bi radi, da bi drugič rajši takoj v začetku povedali, da bo festival v okrilju prosvetne zveze, ki ima tako in tako politično barvo. Saj bi vsi demokratični listi vseeno pisali o prireditvi, kakor pišejo na primer o razstavah ali o gledaliških predstavah SG itd. Če pa se tako napravi kot se je zdaj, pa ljudje pač mislijo, da jih ima nekdo za norca, ker misli, da ne znajo šteti do deset.

(Ali si morda kdo na ta način predstavlja enoten nastop vseh Slovencev na kulturnem področju?)

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 številčk) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol.

Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

Sveti oče

PAVEL VI.

Ob smrti Pija XII. je kardinal Angelo Roncalli 10. oktobra 1958 zapisal v svoj dnevnik: »Milost Gospodova je torej vedno z njegovo Cerkvijo. Moje že stalno mnenje, da nismo tu na zemlji za varuhe starega muzeja, ampak za obdelovavce plodnega vrta, ki je poln življenja in kateremu se obeta častna bodočnost, je postalo resničnost.«

Janez XXIII. je svetu to resničnost jasno potrdil z vzgledom svojega življenja in nauka. Zanj Cerkev ni bila star in dragocen muzej, ki potrebuje izkušnega varuha, ampak plodno polje, ki potrebuje prizadevnega in pogumnega obdelovavca. Zato je po njem Cerkev, morda bolj kot kdaj prej, stopila pred vse ljudi, prijatelje in neprijatelje, kot oznanje lepše in boljše bodočnosti — kot edina, nepremagljiva, sveta poslanka božje dobrote, usmiljenja in miru.

Za Janezom XXIII. je prevzel vodstvo prav te Cerkve Pavel VI. Že takoj v začetku je napovedal, da bo svoje moči posvetil skrbi, da bi katoliška Cerkev, ki se blešči na zemlji kakor prapor, dvignjen za vsa ljudstva v daljavi, mogla privabiti k sebi vse ljudi: z veličino svojega organizma, z mladostjo svojega duha, s prenovitvijo svojega zunanjega ustroja, z mnogoterostjo svojih moči, ki ji prihajajo »iz vsakega rodu in jezika in naroda in ljudstva.« Prva skrb njegovega apostolskega dela bo stremela za tem, da se bo vedno bolj oznanjalo pred vsem svetom, da je mogoče najti pričakovano in zaželeno rešitev edino v Kristusovem evangeliju. Zakaj »v nikomer drugem ni zveličanja: zakaj nobeno drugo ime pod nebom ni dano ljudem, da bi se mi mogli v njem zveličati.«

Tej Cerkvi pripadamo tudi mi. In predvsem za nas je Pavel VI. »sveti oče«. Bodimo torej veseli, da živimo prav v tem času, ko ves svet obrača svoj pogled k rimskemu prestolu resnice in k njemu, ki jo oznanja! Bodimo ponosni, če moremo pred svetom spričevati svojo vero, po kateri smo združeni s Kristusom, z njegovo Cerkvijo in njenim vidnim poglavarjem na zemlji!

Novi poglavar katoliške Cerkve, Janez K. Montini, se je rodil 26 septembra 1907 v kraju Concesio (Brescia). Oče je bil odvetnik in je kot časnikar ter poslanec ljudske stranke vidno posegel v javno življenje. Novi papež je bil v mladosti slabega zdravja in je bil ves čas semeniških študijev izven semenišča. V duhovnika so ga posvetili leta 1920. Po posvetitvi je dokončal študije v Rimu na Gregorianski ter na državni univerzi. Kmalu je bil sprejet v službo v vatikanskem državnem tajništvu, kjer je ostal okoli 30 let in kjer so mu zaupali važna in odgovorna mesta pod Pijem XI. in zlasti pod Pijem XII., na katerega spominja ta njegova osebnost in zadržanje. (Med tem časom je bil prav v začetku na Poljskem).

Prinesla sta nam oznanilo vere in knjigo

Tisoč sto let je od takrat. Nešteto rodov in narodov v tistem času ni imelo pisane besede, ni poznalo nobene kulture. Rod naših prednikov, Slovanov na Moravskem in v Panoniji, pa je doživel to srečo, da sta prišla k njim dva misijonarja z velikim Oznanilom. Prevedla sta jim evangelije in iznašla pisavo.

Nekaj velikega se je zgodilo tedaj, pred tisoč sto leti. Naše prednike sta pridobila misijonarja za krščanstvo in jih povezala z zapadno evropsko kulturo. Od tedaj dalje smo zajemali iz tega vrelca duhovnega bogastva.

Tisoč sto let! Kako bi mogel ta veliki jubilej mimo nas, ne da bi mu posvetili svojo pozornost.

V Padričah je posvečena cerkva svetima apostoloma Cirilu in Metodu, zato pač proslavljamo jubilej v tej cerkvi tržaški in goriški Slovenci.

Papež Janez XXIII. je znova potrdil to, kar je njegov prednik Hadrijan II. Cirilu in Metodu izrekel: da je namreč njuno delo, ko sta oznanjala božje oznanilo v narodnem jeziku, vse pohvale vredno. Tudi papež sedanjosti je dal svoje priznanje slovaškemu bogoslužju.

Zato z vso slovesnostjo praznujemo Slovenci veliki jubilej prihoda svetih bratov med naše prednike. Vemo pa tudi, da je v tej tesni povezanosti s krščanstvom in z njegovim središčem, poroštvo narodovega obstanka.

J. P.

Cerkva v Padričah posvečena Sv. Cirilu in Metodu.

Msgr. Montini se ni zanimal samo za posle v državnem tajništvu, ampak je z vso vnemo sledil razvoju mladih italijanskih kat. izobražencev. Kot asistent ital. kat. visokošolcev je bil tudi nekajkrat v Trstu (in to v času fašizma) in je na vse napravil izredno dober vtis. Od tedaj ga je vezalo iskreno prijateljstvo z prevz. nadškofom Fogarjem, ki je pri njem v državnem tajništvu v težkih urah našel svojega zagovornika.

Leta 1954 je Pij XII. imenoval msgr. Montinija za nadškofa v Milanu. V tej veliki nadškofiji, ki šteje 916 župnij, se je bodoči papež izpopolnil v dušnem pastirstvu. Danes lahko rečemo, da ga je prav božja Previdnost pripravila na odgovorno papeževost. Pri volitvah za papeža, pri katerih je bil izvoljen Janez XXIII., so govorili, da bodo kardinali izvolili Montinija za papeža, čeprav ni bil še kardinal. Za kardinala ga je imenoval šele Janez XXIII., ki je milanskega nadškofa zelo čislal, upošteval in poslušal.

Dolga življenjska pot, dušnopastirsko delo in poznanje rimske kurije so pripravile modrega, dobrega in izobraženega milanskega nadškofa za Petrovega naslednika. Zato je bila tudi izvolitev hitra.

Kakor je razvidno iz dosedanjih novic, je sveti oče krepko prejel za delo, da spelje, kar je njegov prednik začrtal ali delno nakazal. Delo ne bo lahko, a svet z zaupanjem zre v Petrovega naslednika.

Molimo tudi mi za svetega očeta! Naj mu Kristus da potrebne moči, Sveti Duh pa potrebnega razsvetljenja! Naj ga spremlja tisti Gospod, o katerem je prepričan, da mu bo dal budne in vedre moči, neutrudljivo gorečnost za božjo čast, misijonsko pobudo za širjenje evangelija, ki naj bo splošno, jasno in prepričljivo.

Tržaško poletje

D. BENEŠKINOV

Vlak drvi po valujoči pokrajini prepočasi zate, ki že trideset ur stojiš na hodniku in gledaš bežeče hiše, neskončno dolge oljčne nasade, morje, pesek in vso tisto otožno mrhost Calabrijske obale, ki jo deževno vreme še stopnjuje. Ko ugledaš Sicilijo, se ti zdi zato lepša in bolj sončna kakor pred tdnom dni, ko si jo zapustil. Bilo je še zeleno, ko si odhajal, in zdaj je rumeno, ožgano od sonca, žoltasto. Njena resnična podoba danes vse bolj odgovarja predstavi, ki si jo imel o njej, dokler je še nisi obiskal. Sivo kraško gričevje, ki ti v ozadju zapira pogled na morje, se ti zdi tako vroče, da bi se opekeli, če bi se ga dotaknil. Sonce, ki plava nad njim je belo in blešči.

Čeprav še brnijo v tebi zvoki neke stare pesmi, ki si jo slišal pred odhodom, in te spominjajo na dom, vendar ne čutiš več tistega domotožja kot takrat, ko si prihajal sem prvič, ko te je vse le spominjalo in spominjalo... Tudi ta pokrajina, polna luči, ti je zdaj domača in čudno draga: kaktusi in agave, ožgana polja in travniki, zeleni pomarančni nasadi in bele hišice, posejane tu in tam kakor zidanice; vse to ti ni več tuje. Privadil si se. Ne zanimajo te ljudje, ki umazani in potni stoje okoli tebe in govore nerazumljiv jezik. Privlačuje te dežela, ker te nedolžno in vedro sprejema vase kakor vsak kraj, ki ti je bil kdaj všeč in ti je postal drag. Toda obenem si misliš, kdaj bo vsega tega konec? In sanjaš Trst: pašne in gmajno in griče, kjer zažigajo kresove sv. Janezu! Tam je zelenje! Tam so vzpetine, ovinki in klanci, tam bivajo dobri in tebi dragi ljudje, tam je deklica z zaspanimi očmi, tam je zrak gost in miren!... Tam se odpočiješ od te dolge vožnje, ko se vrneš domov. In bo poletje!...

Vlak drvi po valujoči pokrajini prepočasi — zate.

NOVOMAŠNIK BOD POZDRAVLJEN!

BESEDA O DUHOVNIŠKIH POKLICIH

Sveto Cerkev, ki jo je Kristus ustanovil, da vodi ljudi do večne sreče v združenju z Bogom, teži skozi vsa stoletja Gospodovo naročilo apostolom: »Pojdite in učite vse narode; krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal« (Mt 28, 19-20).

V tolažbo in pogum pa je Cerkev Kristusovo zagotovilo: »In glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (ib.).

Cerkev mora do konca sveta opravljati učeniško, duhovniško in kraljevsko službo. Vsi krščeni so do neke mere poklicani k temu trojnemu poslanstvu. Vendar mora Cerkev iz srede vernega občestva izbirati ljudi, ki se vsega posvete njenim bistvenim nalogam. Kristus je izmed svojih učencev izbral dvanajst apostolov, jih posebej vzgajal in jih posvetil, da bi v svojih naslednikih in njih pomočnikih živeli in delovali do konca časov.

Vprašanje duhovniških poklicev je tako zmeraj živo in je najvažnejše vprašanje vseh vernikov, posebno pa cerkvene hierarhije.

Število duhovnikov in bogoslovcev pri posameznem narodu ter njihova izobraženost in svetost je spričevalo žive vernosti vsakega naroda.

Vse od časov, ko je slovenski knez Kocelj v 9. stoletju izročil sv. Cirilu in Metodu ob njunem potovanju v Rim krog 50 duhovniških kandidatov, da bi jih vzgajala in posvetila, so med našim narodom duhovniki igrali odločilno vlogo.

Skozi težke dobe vojnih nemirov, graščinskega jarma, turških vpadov in heretičnih zmed so požrtovalno pomagali ohranjati narod pri življenju ter duhovnem in telesnem zdravju. Prav zaradi dobrih duhovnikov iz srede ljudstva so naši predniki ostali zvesti katoliški Cerkvi in narodnemu izročilu in so se dvignili na tako zavirljivo kulturno raven. Naša književnost ter glasbena in likovna umetnost se je skozi stoletja spočenjela in razvijala iz virov živega krščanstva ob podpori domače duhovščine. Tega dejstva ne more nikdo ovreči.

Tudi v današnjih razmerah ostaja mesto duhovnika med našim narodom osrednje važnosti. Danes ni več potrebno, da bi bil duhovnik svetovavec in vodnik in pomočnik v vseh vprašanjih. Morda le tu in tam izjemoma. Omejiti se more na bolj bistveno duhovniško delovanje dušnega pastirstva. Toda tudi to področje je dovolj široko in delo je mnogo bolj zapleteno kot nekoč in potrebuje vse večje izobrazbe in svetosti ter izredno mnogo življenjskih energij.

Ali imajo danes naši rojaki doma in po svetu dovolj svojih duhovnikov?

Živečih slovenskih duhovnikov ni tako malo. Nekaj nad 1000 jih živi v Jugoslaviji, krog 70 na Tržaškem in Goriškem, krog 30 v Beneški Sloveniji, nekaj nad 100 na Koroškem in okoli 150 drugod po Evropi. V Ameriki in na ostalih celinah jih bo tudi vsaj kakih 300. Če nas je Slovencev dva milijona, duhovnikov pa krog 1650, bi padlo na enega duhovnika krog 1200 rojakov. Toda mnogi izmed teh živečih duhovnikov so že stari in

Novomašnik stopa v sprevedu v cerkev, kjer bo daroval svojo prvo daritev.

Nova maša v Rojanu

Na praznik Sv. Petra in Pavla je prejel v rojanski župni cerkvi mašniško posvečenje gospod FRANC VONCINA, v nedeljo, 30. junija pa je daroval v isti cerkvi svojo prvo daritev.

To je bil eden najslovesnejših dni župnije, ki praznuje to leto tudi stoletnico, obenem pa je bil to praznik za vse tržaške Slovence. Dobili smo novega mladega svečenika Gospodovega, ki bo daroval svoje mlade moči v delu Zanj, v molitvi za svoje rojake in v žrtvovanju za sveto poslanstvo.

Rojančani so počastili svojega novomašnika z akademijo v Marijinem domu. Prireditelj je bila tiha in preprosta, bila je izraz Rojančanov samih, ki so do nedavnega morali ineti svoje prireditve stisnjeni v starih prostorih. Novomašnika pa so lahko pozdravili v lepem, svetlem, novem Marijinem domu.

Najbolj slovesna je bila nedelja. Najprej je opravil svojo novo mašo novomašnik italijanske narodne pripadnosti — letos so imeli namreč Rojančani dva novomašnika.

Ob 10.30 pa je prišel v sprevedu duhovnikov, svojih staršev in sorodnikov ter duhovnih svatov naš gospod novomašnik. Cerkev je bila lepo in okusno okrašena s cvetjem, na koru je pel domači pevski zbor izredno ubrano pod vodstvom prof. dr. Mamola — bila je zares lepa svečanost. Pridigal je dr. Stanko Janežič in nanizal globoko vsebino in poslanstvo slovenskega duhovnika.

»Gloria in excelsis Deo...«

Gospod novomašnik je zapel svoj prvi slavospev Gospodu in vsa Cerkev je molila z njim in prosila Boga, da bi mu vedno dal dosti moči, da bi mogel opravljati svoje veliko, a težko delo.

Z novomašnikom in z rojansko faro se veselimo vsi tržaški in goriški Slovenci in s temi skromnimi vrsticami izrekamo iskrena voščila in čestitke. J. P.

Stanko Janežič

Pomladne vonjave

Vse vonjave
zdaj preplavljajo
mi čute

in lahen
ko metulj
spreletam se
čez paštne

med trtjem,
češnjami
in svetlim popjem
prvih fig.

Kako lepo
po dolgih
burjastih
nočeh
je zeleneti
z mlado travo

in svojo bit
predajati
v razcvet

in v dlani
prazničnega
sonca
zaupno
čakati
na plod.

izčrpani od dela, mnogi pa ne delujejo v dušnem pastirstvu med rojaki. Zato položaj nikakor ni rožnat, posebno če mislimo na bližnjo bodočnost.

Hvala Bogu, da se v domovini kljub izredno težkim razmeram še vedno najdejo mladi fantje, ki so pripravljene vse prestat, da dospejo do mašniškega posvečenja in lahko služijo kot dušni vodniki med svojim ljudstvom. Tudi glede semenišč in semeniške vzgoje je v Sloveniji zdaj vsaj nekoliko lažje, kot je bilo prva leta po vojni, čeprav še mnogo manjka do povsem urejenega stanja.

Na Koroškem in Primorskem pa čutimo že vsa povojna leta veliko pomanjkanje poklicev in vprašanje povzročča vse večjo zaskrbljenost. Kateri so glavni vzroki, da med našo mladino ni več duhovniških poklicev?

V naših družinah je opešala živa vera in zajel jih je duh praktičnega materializma. Naše moderne družine ne marajo otrok, razvajeni edinci pa niso rojeni za čast oltarja. Razkroj zdravih temeljev nekdanj krščanskih družin je med nami prvi in glavni vzrok, da nimamo duhovniškega naraščaja.

Zaradi omtvelega krščanstva po naših župnijah, zaradi šibke vzgoje ali nevzgoje po družinah in zaradi okuženega družbenega okolja danes redki mladinci hrepene po duhovništvu. Še redkejši pa so tisti, ki vztrajajo pri začetni dobri volji in svoj namen skozi vse ovire in težave privedejo do uresničitve. Naši sodobni mladini manjka idealizem, požrtvovalnost, temeljitost in vztrajnost, zato so resni duhovniški kandidati tako redke izjeme.

Tudi vprašanje semenišča je med zamejskimi Slovenci premalo urejeno in je nujno, da cerkvena oblast v tej zadevi kaj temeljitega ukrene in sicer tako, da bodo semeniški zavodi v celoti služili svojemu namenu in bodo iz njih izhajali sveti, izobraženi in narodno zavedni duhovniki, ki bodo mogli biti resnični duhovni vodniki svojemu ljudstvu.

Rast poklicev na našem obmejnem ozemlju žal zelo zavira nacionalna nestrpnost in često prava krivičnost do manjšinskega naroda na nekaterih področjih. Verni kristjani obeh narodov bi se morali na vso moč truditi, da omilimo ozračje in da v Kristusovem duhu vse zahteve pravičnosti in ljubezni povedemo v življenje.

Skrb za duhovniški naraščaj med našim narodom mora biti tudi naša skrb.

Molimo mnogo in zaupno in vztrajno, da bi milostljivi Bog iz naše srede poklical vrsto delavcev za žetev, ki je velika in kriči po žanjcih.

Vse storimo, da bi se naše družine vrnile k zdravim koreninam pristnega krščanstva. Verna in številna družina je prvo in najbolj potrebno semenišče za vsakega duhovnika.

Naše delo med mladino, posebno še v fantovskih organizacijah, naj pomaga ostvarjati ozračje za duhovniške poklice.

Vztrajno molimo in delajmo, tudi zato, da bi se čimprej in kar najlepše uredilo vprašanje škofijskih semenišč in da bi se krščanski sosede na vseh področjih razumeli med seboj v duhu enakopravnosti in dejanske ljubezni.

Kristus, prvi in veliki Pastir, naj ob pripravljenosti in sodelovanju vseh nas dobrotno kliče iz našega judstva svoje pomočnike, da bo naš rod, kjerkoli že živi, v zadostni meri duhovno oskrbovan in bo tako mogel ostati Kristusov danes in jutri in do konca dni.

Nagrada

„VSTAJENJE“

Pisatelj Beličič sprejema nasmejan cvetje.

V soboto 8. junija sta tržaški pisatelj Vinko Beličič in ljubljanski pesnik Jože Udovič doživela novo priznanje: podeljena jima je bila nagrada »Vstajenje« na pobudo novo ustanovljenega Slovenskega tiskovnega inštituta. Slovesnost je bila v prostorih Slovenskega kulturnega kluba, ob prisotnosti številnega občinstva, in žal le enega nagrajenca, prof. Beličiča.

Na slavnosti je najprej orisal dr. Stanko Janežič pomen nagrade. Nagrada »Vstajenje« bo podeljena vsako leto za Veliko noč, najboljšemu literarnemu delu, ki odgovarja tudi pravilom, ki jih je določil Inštitut. Vinko Beličič je dobil letošnjo nagrado za zbirko novel »Nova pota«, Jože Udovič pa za pesniško zbirko »Zrcalo sanj«.

Matejka Peterlin bere iz Beličičevih del.

Nato je prof. Martin Jevnikar predstavil občinstvu Vinka Beličiča. Opisal je njegovo delo, od plahih poskusov na srednji šoli, pa do Kačurjevega rodu in do letošnje zbirke. Marinka Pertot in Matejka Peterlin sta prebrali nekaj odlomkov iz nagrajenih knjig.

Na koncu je pa sam nagrajenec Vinko Beličič predstavil svoje delo, obrazložil svoje mišljenje in svoje težnje, ki so ga privedle, da je napisal »Nova pota«.

Tako smo lahko spoznali ne samo Beličiča kot profesorja, ampak tudi kot slovenskega narodnjaka — ustvarjajca.

Dr. Stanko Janežič pričenja slovesnost s pozdravom.

Nagrada sestoji iz moralnega priznanja in 50.000 lit, ki sta si jo letos nagrajenca delila. Ocenjevalno komisijo so sestavljali ravnatelj dr. Anton Kacin, prof. Martin Jevnikar

Marinka Pertot bere pesmi Jožeta Udoviča.

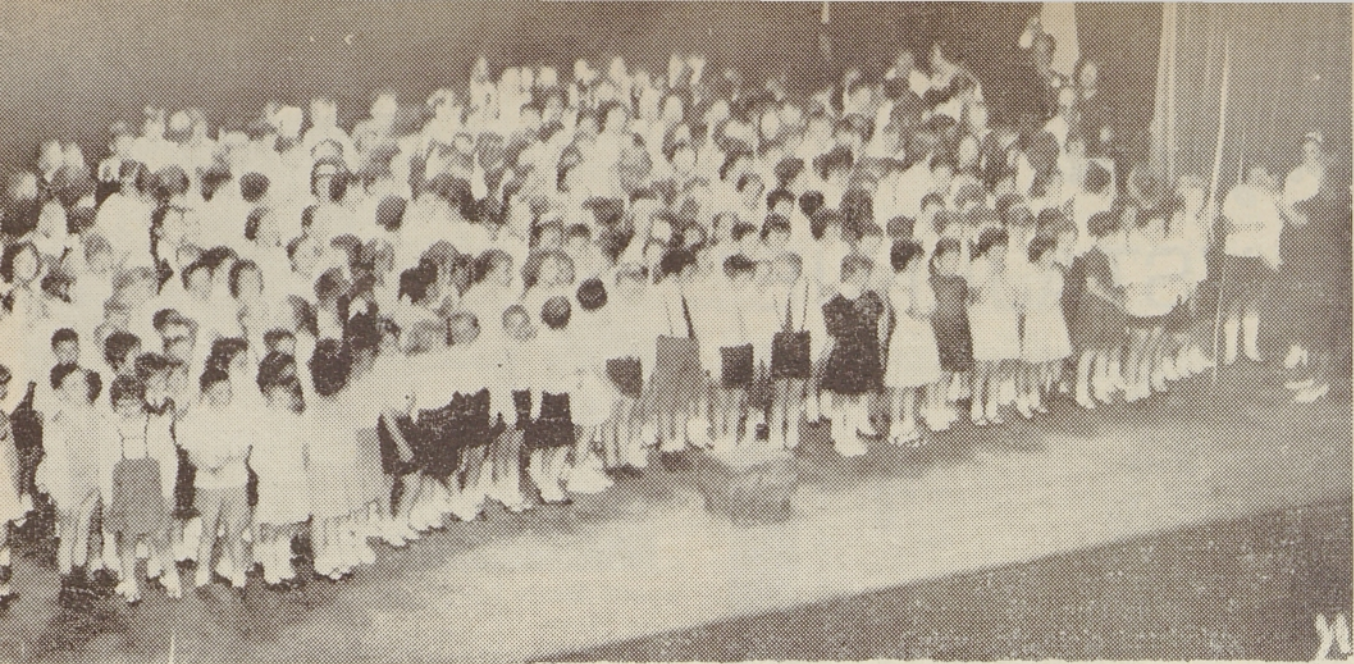
kar, Franc Jeza, dr. Rafko Vodeb, Lev Detela in dr. Stanko Janežič.

Upamo, da bo postala nagrada »Vstajenje« tradicija in da bodo dobrohotni mecenji tudi v naprej podprli to hvaljevredno pobudo STI.

S. K.

Pogled na del občinstva, ki je prisostvovalo podelitvi nagrade. Med drugimi smo opazili dr. Besednjaka z gospo, dr. Poštovana, predstavnika Slov. liste, gospoda Sandalja z gospo in druge.

Na odru Avditorija so se zbrali vsi nastopajoči otroci in zapeli pristrčno »Mi smo mi, mi smo mi...«

Življenjska moč naših šol

Takole pa modrujejo bazovski otroci, ki igrajo zaskrbljene in resne očete in matere.

Lepa Anka kolo vodi... krasno so zaplesale učenke od Sv. Ivana.

Sola je ena naših največjih narodnih dobrin, zato so vsa naša srca ob njej. Tu črpa naš mladi rod svojo izobrazbo, tu mora bogatiti svoje znanje, tu mora plemeniti svojo srčno kulturo, tu mora rasti v ljubezni do svoje narodne kulture in tu mora spoznavati državo, v katero ga je Bog posadil, da živi, se v njej udeležuje, v njej služi in se kot državljan uveljavlja. Zato smo vsi brez razlike tako zelo navezani na svojo slovensko šolo. Zato s tako budnim očesom spremljamo svoje otroke od prvega dne, pa do velike mature v šolo. Zato želimo, da bi naši šolniki čim bolj in čim uspešneje opravljali svojo nalogo in zato zaskrbljeni gledamo in opazujemo, kakšni prihajajo naši otroci iz šol.

Nekaj neizmerno lepega so prireditve na koncu šolskega leta. Tedaj je to najlepše srečanje šole s starši. Tedaj pokažejo otroci, kaj so se naučili in to od enostavne deklamacije, do petja, narodnega plesa in gledališkega nastopa. Tedaj vsi naši domovi ožive. Očetje in matere, strici in tete, none in nonoti, botre in botrce, vse hiti na te prireditve in vsi iščejo v množici nastopajočih, kje je »naša« ali naša. To je lepo!

Letos smo imeli prireditve po vseh naših krajih, kjer imamo šole in še skupno prireditev v Avditoriju. Kot družinska revija, moramo izreči besedo zahvale vseh naših družin na Tržaškem vsem tistim našim učiteljem in učiteljicam, profesorjem in šolnikom, ki so kakor koli pomagali, da smo imeli toliko in toliko tako lepih šolskih razstav in prireditev. Iskrena hvala vsem šolnikom, ki so žrtvovali ure in ure za delo, ki ni plačano ob koncu meseca pri plači, plačano pa je s tistim priznanjem staršev in z živimi očmi naših otrok, ki se s hvaležnostjo in s ponosom zazirajo v svoje vzgojitelje, ki so jih toliko naučili.

Nepozabna bo ostala prireditev v Avditoriju, ko so nastopile vse šole iz tržaške občine. Pogled na skupni pevski nastop ob koncu, je bil čudovit. Gotovo bodo to lepo misel skupnega nastopa slovenski šolniki tudi prihodnja leta znova oživljali.

Vedno bomo radi z veseljem obiskovali razstave in prireditve naših šol. Danes prinašamo slike, ki jih je dal ljubljivo na razpolago naš fotograf Mario Magajna. In naj izrečemo še njemu besedo priznanja: nikogar ni med nami, ki bi tako kot g. Magajna obiskal prav vse šole in prav vse razstave in prav vse ovekovečil v slikah. Ob koncu leta moramo tudi njemu izreči besedo priznanja.

Ob vseh teh razstavah in prireditvah, v katere je vložena tolika truda in ljubezni, smo srečni vsi Slovenci, ker se je v tem utrdila naša vera v moč in sposobnost naših slovenskih šol.

J. P.

Ob vsej tej pestrosti ni Zefa prav nič pogrešala svoje nekdanje službe v velikem pristanišču z enolično, čeprav velikansko ploščo morja pred seboj in s hribovitim hrbtom, še manj pustega doma na zapuščenem, kamnitem Obrobku. V njej ni bilo treba buditi ljubezni do preprostega življenja v naravi, v njeni samotni in živosti, tišini in ob glasovih, kar je bilo Karlu pri srcu. Z lova in ribolova ji je rad prinašal živali in sadeže, ki jih še ni videla in jedla, jo učil pripravljati okusne pečenke, obare in omake iz divjačine in rib, naredil ji je ražnjič, kjer sta si rada spekla kakšno malenkost, pod kapajočo maščobo pa postavila ponvico z novim krompirjem.

V to preprosto, bogato srečo jima je Bog poslal prvorojenko Petronilo in čim je dobila Zefa bratovo sporočilo o njegovi stalni naselitvi v Ljubljani, ju je obiskala. Na Grossova vrata je potrkala malo pred kosilom in odpirat ji je prišla Anica, ki skoraj ni mogla verjeti, da vidi pred seboj Francetovo sestro.

»Zefa!«

Nerodno jo je objela in poljubila in jo skoraj potegnila v kuhinjo.

»Prinesla sem vam pokazat našo punčko,« se je smejala mlada mati, še vedno sveža in lepa, kot bi ji leta odpadala. Anici se je zdela še lepša, morda zaradi rožnato nadahnjenih belih uhanov, ki so se kot metulji tiščali njenih ušes, in zaradi težke kite nad tilnikom.

»Tudi ti se nisi še ostrigla,« je rekla Zefa, ki je še vedno občudovala Aničine črne lase.

»Kakšne lepe sive očke ima. Saj v vaši družini nimate takih. Ti imaš rjave, Franc pa modre.«

»To so oči Karlove rodbine,« se je ponašala Zefa. »Tudi čelo ima njihovo, samo nos je moj. Kdaj boš pa ti na vrsti?«

»Prav res ne vem. Se mi zdi, da že celo leto čakam, tako se vleče.«

»Fant bo, ker nisi pegasta,« ji je prerokovala svakinja, ki je bila s svojim prvim črvičkom ob Anici kar izkušena mati. »Kje pa je Franc?«

»V trnovsko konjišnico je šel zaradi gnoja. Smeti mu že vozi mestna občina.«

»Kam?«

»Na travnik, ker je prevoden. Kar skozi okno poglej, kako je vse razvoženo.«

Na gnezdstih tleh so bili globoki vtisi širokih, težkih železnih koles in v njih se je blestela voda s tisočerimi sončeci, ki so padala in se dvigala, švi gala na levo in desno, mrknila in zasijala.

»Kako bo pa kaj raslo, če je tako močvirno? To mora biti žab in smukov.«

»Nič, le tu pred hišo nam ob mlaki delajo koncert. Čakaj, ti prinesem blazino, boš dala punčko na mizo, da je ne boš ves čas pestovala.«

Deklica je bila mirna in tiha, nič cmerasta. Zefa ji je dala piškot in ji privezala pod brado svež žepni robček, da bi si ne popacala obleko.

»In drugače, Anica? Vidim, da sta si že vse nakupila.«

»Saj ni naše. Tu sva v zameno za najemnino pri neki stranki, dokler nam ne pripeljejo pohištva.«

»Kakšni ljudje pa so?«

»Star poročen par. V trgovini so mi rekli, da sta mlada služila v Lichtenturnovem zavodu pri estrah, se zaljubila in poročila. Pobožna sta zelo in dobra kot kruh.«

»Koliko otrok pa imata?«

»Nobenega.«

»In kje delata?«

»Ona v tobačni tovarni na Viču, on pa v Polakovi.«

»In ti kar za vse kuhaš?«

»Ne, Grossova gospa skuha zvečer za naslednji dan, da neseta kosilo s seboj, večerjata pa navadno le kavo.«

Na dvorišče je priškrupal voz in krepak moški glas je zategnil: »Eceha!«

Par konj se je ustavilo tako blizu, da je zasenčilo kuhinjsko okno.

»Gnoj so pripeljali! Najbrž je tudi Franc.«

Zefa je za svakinjo skočila k vratom in se skoraj zaletela v brata, ki si je že zunaj slegel jopič in odvezal kravato ter vrgel oboje ženi v naročje: »Pazi na listnico!« Že se je zasukal, da pohiti za vozom, ko se je zavedel, da je stala tik ob Anici njegova sestra Zefa.

Doma nežnosti niso poznali; še ob slovesu si niso segali v roke, tako trdi Kraševci so bili, a sestro je zdaj objel in z njo mater, vse svoje in živino na domu, domače grunte in vso Vipavsko dolino tja dol do Mirnskega gradu. Oči so se mu zasolzile in glas mu je drhtel, ko je z roko pokazal otroka na mizi:

»Kaj je tvoj?«

»Čigav pa? Anin gotovo ne, saj vidiš, kakšna je še!«

Na vratih se je pokazal mož v modrem predpasniku, v škornjih, s klobukom na glavi in bičem v roki.

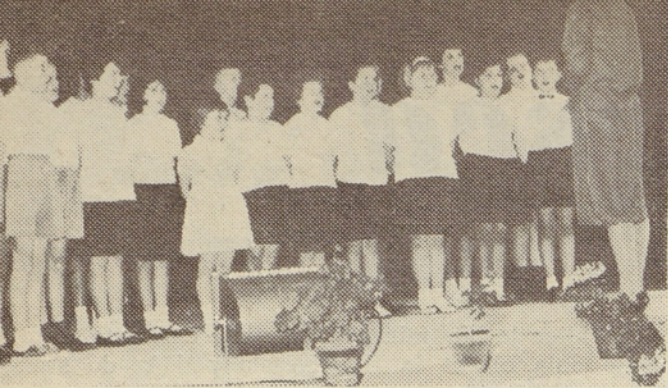
»Slišite, vi! Meni se mudi,« je zakričal, kot bi bil vajen gluhe družbe.

»Moram iti, saj bom kmalu nazaj.«

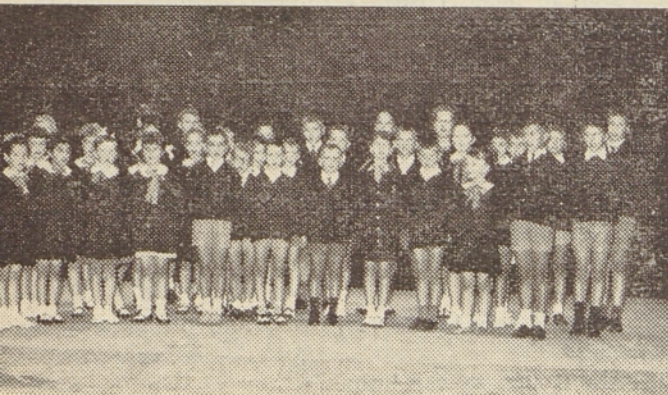
Za voznikom je privedel v kuhinjo vonj po gnoju in Zefa ga je brž začutila, tako je bila vajena mehkega gozdnega vonja: »To je parfum!«

»Brž zaprem,« se je pomudila Anica.

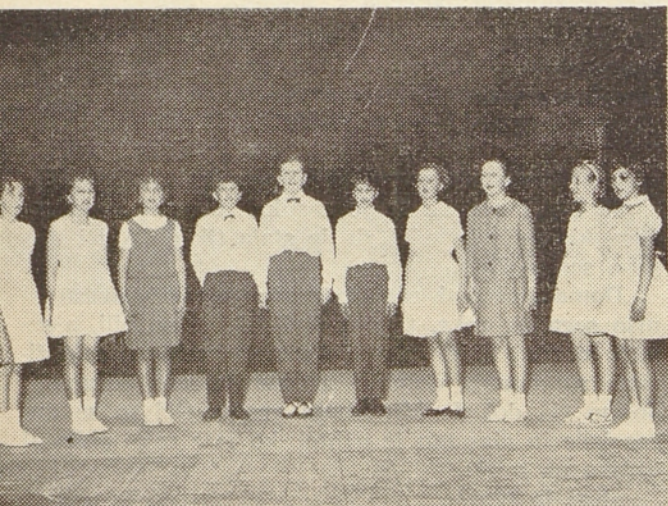
Skozi okno je bilo videti nekoliko naprej od mlake belogriva konja rokčkaste dlake, kako sta se trudila, da bi zvelkla voz iz grezovine. Napela sta

Učenci iz Rojana so zapeli ubrano in pogumno in seveda navdušili vse poslušavce.

In koliko je bilo otrok iz Sv. Križa! Ob njihovi pogumni pesmi smo se spomnili dedov, ki so na širokem morju nekoč peli slovensko pesem.

Tudi fantje in dekleta pa so iz šole Lonjer-Katinara. Tudi njihov nastop je bil lep.

Tudi učenci in učenke iz Trebč niso manjkali. Dolgo in skrbno so se pripravljali. Fotograf jih je ujel vse vesele in nasmejane.

mišičasti tilnik, da jima je bil kadeči se gobec skraj ob vratu, se uprla v tla in potegnila, a že hip nato ju je vrglo nazaj, da sta se kar povzpela na zadnjih nogah; tudi iz razgretih teles je puhtel meglikasti pot, trzala sta z nozdrvmi, vznik pa je pokal z bičem po zraku, nategoval uzdo, da sta konja od bolečine kazala čeljust visoko nad zobmi, zraven pa kričal: »Bistahar!«

»Uboga konja, saj jih bo še končal,« sta se zamislila Anici. Končno sta le potegnila in speljala na drugo polovico vrta. Hlapec ju je skrbno pogrnil s kocem in postavil pred vsakega snop sena, ki ga je bil v vreči pripeljal s seboj. Sam se je zavihljal na ojnice, od tu na gnoj in ga začel metati na tla. Franc se je vrnil v kuhinjo in vzel iz kredence steklenico z žganjem.

»Meni ga lahko tudi frakeljček naliješ; kaj misliš, da ga jaz ne cuknem rada?« se je posmejela Zefa.

Čim je odmašil steklenico, jim je napolnil nosnice oster vonj brinjevca.

»Ta je pa za trebuh dober,« je rekla Zefa in dostavila: »Zdaj pa že lepše diši.«

»Zakaj?« je hotel vedeti Franc.

»Prej že ni, ko sta peljala mimo gnoj.«

»Saj res, zdaj si Zefa von Lichtenberg, na Obrobku si bila samo Klančarjeva Zefa.«

Spila je le požirek, ostalo potisnila bratu v roke.

»Ne boš več?«

Odkimala je; ponudil ga je ženi, a ga ni hotela: »Saj ga še doma nisem marala.«

Na stara leta se boš kesala,« jo je poučila sva-kinja. »Močno pa je, če ni sam špirit.«

Franc je njen ohstaneke zvrnil sam in kar zaprhal, tako ga je užgalo po grlu. Potresel je steklenico in jo v višini oči pokazal sestri:

»Vidiš venec koral na žganju? Ta kar zgine, če ni pristno.«

Zefa se je zagledala v prozorne mehurčke, ki so se prerivali in drug drugemu uhajali.

»Bo že, jaz se na take reči ne razumem. Všeč mi je, ker malo počge. Pozimi ga devljemo v čaj.«

Franc je odšel na vrt, nalil možu kar dva frakeljčka in se hitro vrnil.

»Z gnojem sem imel res srečo. Zaaral sem si ga kar za celo leto, Matičkov hlapec mi ga bo pa vozil.«

»Pa ste kaj zapisali?«

»Seveda, brez papirja ni danes nič.« Nekaj časa je molčal, nato pa pogledal sestri in v zadregi dejal:

»Se mi zdi, da sem ga polomil, ko sem prišel sem in zakopal denar v to grobljo.«

»Kaj se že kešaš?«

»Zaradi posestva ne, le ljudje so čudni. Vse sem, samo Slovenec ne: Italijan, makaronar, polentar, pritepenec. Samo zato, ker ne razmetavam z denarjem in trgam pri cenah.«

Ženi ni nikoli omenil tega, bil je presamozavesten, a snidenje s sestri ga je premagalo.

»Če bi mogel prenesti vse skupaj kam v samoto...«

»Prodaj pa pridita k nam. Karel pozna dosti ljudi, ki imajo kaj pod palcem in precej veljajo,

ti bo že preskrbel primerno službo. Pri policiji itak nisi več, ali si še?»

»Še sem. Vzdržal bi rad vsaj še eno leto, da bom videl, če bomo res lahko že šli v pokoj, kot pravijo.«

Medtem je bila Anica postavila punčko Zefi v naročje, pripravila mizo in povabila h kosilu. Zefa se je kar brž lotila okusne goveje juhe z domačimi rezanci, zraven pa prenesla sebe in brata v rojstvo vas.

»Mati so mi pisali prejšnji teden. Zdravi so vsi in upajo, da bodo spet prešičke redili. Dolge je doma. Saj veš, to se precej pozna v hiši in po gruntu.«

»Srečo je imel, da se je vrnil živ in zdrav. Ba je ni bil vsa leta vojne niti enkrat ranjen.«

»Zate je bilo najlepše, saj pri policiji ni bilo nevarnosti.«

»Da je ni bilo? Na eni strani tatovi z orožjem v rokah in žepih, na drugi pa strah pred granatami in izstrelki. Ko sem bil za nekaj časa prestavljen na goriško prefekturo, je padla nekega dne granata na notranjo stran stavbe in nam raznesla kuharico, jaz sem stal pa na straži.«

»Uboga Anica, če bi razneslo tebe namesto kuharice.«

»Ona si že zna poiskati drugega. Nisva še dva meseca tu, pa pozna že vse policaje.«

»Norec, kaj pa klobasaš!« ga je nahrulila Zefa; njegov resen glas in svakinjin molk ji nista nič ugajala. Bratovemu namigovanju ni verjela, saj je poznala že očetovo ljubosumnost. Ni marala, da bi se vpričo nje pričkala, a k sreči je Anica pametno molčala in se hlinila, da ni sledila njenemu razgovoru. Pomivala je posodo in jo zlagala v velik kovinast škač. Zefa je dala hčerko bratu in pomagala pobrisati posodo. Ko se je tudi mala najedla, skuhalo sta ji pšenični zdob na mleku, jo je previla in se odpravila domov.

»Ne bi rada prišla s temo v Podpeč. Ah, še nekaj, kmalu bi pozabila. Posodi mi nekaj denarja, v banki ga nisem mogla dvigniti, Karel ga pa nujno rabi.«

Anica je kar otrdela v bojazni, da bo zdaj konec prisrčnosti med bratom in sestro, a se je zmotila. Franc je čisto mirno vprašal: »Koliko?«

»Samó desettisoč kron.«

»Samó je rekla,« si je mislila Anica; »kaj ga imajo toliko?«

Obrobek je šel v sobo in se vrnil s šopom bankovcev.

»Ti bom že kmalu vrnila.«

»Ni treba vračati, naj bo za poročni dar.«

»Kaj še, niti ne maram! Saj jih nisi z grma potrgal. Bom že prinesla.«

Zložila je bankovce v robec, zavezala rogle v trden voz in stlačila rutico v neдрje.

»Tu je najbolj na varnem.«

»Pridi, ti pokažem naše stanovanje,« jo je povabil Franc, ko je že vzela Petronilo v naročje.

Šla sta vzdolž hiše in Franc se je brž spremenil. Pozabil je usmiljenje do samega sebe, ki je bruhnila iz njega ob sestrinem snidenju, in postal ponosen gospodar kot petelin na gnoju.

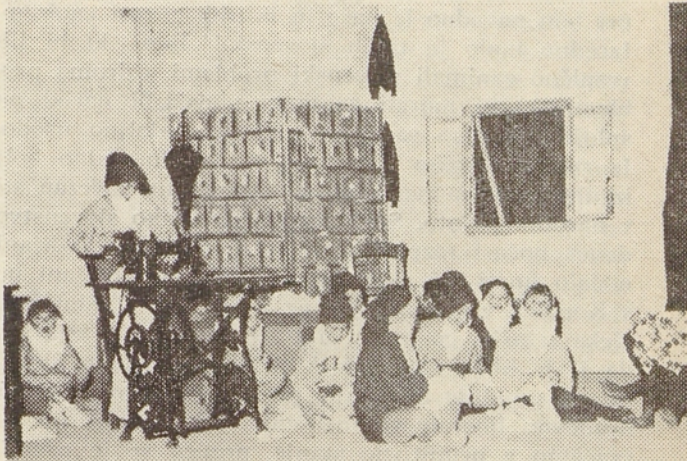
(Dalje prihodnjič)

Veste, od kod so prišli ti junaki? Pogumno so opravili svoj nastop! Zgonik jih je poslal.

To pa so učenci od Sv. Jakoba v Trstu. Tudi njihov nastop je bil lep in skrbno pripravljen.

Vidite palčke, ki se tiščijo peči? Prišli so s Proseka-Kon-tovela in povedli gledavce v pravljичni svet.

Otroški vrtec iz Lonjerja-Katinara. To pa so naši najmlajši, naš up in nada.

Problem

ROJSTEV PRI SLOVENCIH

Kdor govori danes Slovincem o kakem narodnem problemu, ki se mu zdi pereč, ima mučen in ponižujoč občutek, da govori v prazno in zaman, da njegovih besed nihče ne vzame resno in da bo ostalo vse pri starem. Še huje: da je ljudem, da je Slovincem postalo že pravzaprav čisto vseeno, kaj se bo zgodilo s slovenskim narodom kot celoto. Zainteresirani so samo še za svoje osebno dobro. Seveda to ne velja za vsakega posameznika, pač pa za ogromno večino. Celotni ljudje, ki se zde na zunaj zaskrbljeni za narodno usodo in imajo pri vsaki priložnosti na jeziku besedo narod, mislijo pri tem navadno le nase in iz njih govori egoizem. Izredno malo je takih slovenskih ljudi, ki bi jih resnično zanimali slovenski problemi, oziroma problemi, ki bi morali zanimati slovenski narod na splošno, ker so važni za njegovo nadaljno usodo. Iz raznih vzrokov se v našem narodu vedno bolj izgublja čut za narodno celovitost, čut povezanosti v narodno celoto. Sami smo priče, kako slovenstvo danes počasi razpada v nekaka plemena. Tržačani nočejo imeti nič skupnega z Goričani, Goričani ne s Korošci, vsi skupaj pa ne z osrednjimi Slovenci. Neka tržaška gospa je pred kratkim jasno izjavila, da ji je bliže vsak tržaški komunist kakor Slovenec iz osrednje Slovenije, pa čeprav bi bil njenega dozdevno liberalnega mišljenja. To pomeni, da se vračamo v primitivno stanje, preden se je prebudila slovenska narodna zavest, oziroma da smo kot narod degenerirali že do take stopnje, da razpadamo v nekake »vindišarske« skupine, ki sicer še govorijo to ali ono slovensko narečje, nimajo pa več slovenske narodne zavesti, se ne čutijo organsko povezani s slovenskim narodom ali pa ga sploh zanikajo, ker ga smatrajo samo za del tuje nacionalne mase, na primer neke megleno, mitično slovenske, jugoslovanske, balkanske ali kakor jo pač že vidijo. Ta odmaknjenost od konkretnega slovenstva, oziroma ta nekonkretnost v pojmovanju slovenstva je tudi zelo komoda, ker jih odvezuje vsake dolžnosti do naroda kot stvarnosti. Ni jim treba vzeti lire iz žepa za narodne potrebe in se ne v politiki in v drugem javnem ter zasebnem življenju ravnati po načelih, ki bi bila v nasprotju z njihovimi osebnimi, egoističnimi interesi, z njihovo lagodnostjo, konformizmom ali strahom.

Morda bo kdo mislil, da pretiravam. Toda dan za dnem nas resničnost prepričuje, da je tako, čeprav se branimo to verjeti. Človek sam sebi navadno noče priznati, da je tako, in se sili biti optimist; toda pridejo ure, ko mora vendarle pogledati resnici v oči. In s strahom se vpraša, kaj sedaj? Kaj se bo zgodilo z nami kot z narodom? Kaj se dogaja? Kaj nas čaka? Ali imamo res kot celota še voljo, da se ohranimo kot narod, ali pa je ogromni večini tako imenovanih Slovencev to že popolnoma vseeno in komaj čakajo, da bi se lahko asimilirali in da bi bilo tako konec slovenskega problema? Skrb za našo narodno usodo nosi danes le majhna peščica slovenskih ljudi, ki predstavljajo izgubljeno manjšino v okviru slovenske celote.

Že kaka tri leta se oglašajo taki slovenski idealisti in opozarjajo na akutni problem rojstev pri Slovencih, problem, ki direktno zadeva biološki obstoj slovenskega naroda. Njihove opomine pa malokdo vzame resno, mnogi jih imajo za nekake alarmiste in celo tako imenovani katoliški intelektualci, ki bi morali biti že zaradi svojega prepričanja, zaradi svojega svetovnega nazora posebno občutljivi za ta problem, so ostali doslej brezbrizni.

Imam pač občutek, da tudi tega problema skoraj nihče ne doume v vsem njegovem tragičnem pomenu in da mu je v bistvu vseeno, če bo rešen ali ne, in kaj se bo zgodilo, če ne bo rešen. Še manj ga zanima, da bi se sam vključil v idejno gibanje, ki opozarja na akutnost tega problema in študira politično-socialno-moralna sredstva, s katerimi bi bilo mogoče ta naš narodni problem zdraviti. Sistem enega ali kvečjemu dveh otrok je postal ogromni večini naših ljudi — tudi na Tržaškem — tako samo ob sebi razumljiv, tako praktičen in naraven, da se kar začudijo, če jim kdo reče, da vodi to v našo narodno smrt. Takemu opominjanju se samo pomilovalno nasmihajo, kakor da bi sploh ne znali računati in bi si ne mogli sami izračunati, da bi privedel sistem enega otroka že v eni generaciji do tega, da bi se naše narodno število zmanjšalo več kot za polovico, ker seveda številni zakonski pari sploh nimajo otrok oziroma precej ljudi ostane neporočenih. Iz tega razloga vodi celo sistem dveh otrok do hitrega

manjšanja narodnega števila, ker nadomesti komaj dve tretjini prejšnje generacije. Šele sistem treh otrok — če smemo govoriti v tej zvezi o sistemih, kar pa je seveda zelo nesimpatično, saj gre za ljudi in ne za sisteme gospodarskih procesov — bi zagotovil, da bi narod ohranil svoje število oziroma, da bi se celo počasi, počasi množil. Vidimo pa, da velika večina naših družin, pa naj gre za delavske, trgovske ali intelektualne družine, ostanejo pri sistemu enega ali kvečjemu dveh otrok. Že majhna anketa v naši sosesčini zadostuje, da se o tem prepričamo. In če kdaj v prijateljskem pogovoru obzirno omenimo takim staršem, zakaj so se omejili na enega ali dva otroka, se navadno pomilovalno nasmehnejo, češ to je čisto dovolj ali celo preveč. Mislijo namreč samo nase in na svojo udobnost, na to, da bi jih otrok čim manj stal, da bi imeli čimveč prostega časa, čimveč možnosti za zabave, za potovanja, za pridobitništvo. Kolikokrat slišimo ali beremo, ob smrtni nesreči ali nenadni smrti kakega mladega človeka, da je bil edini sin, edina hčerka. In priznati si moramo, da se nam vsiljuje misel, da je to kazen, ta strašna izguba in osamljenost, ki jih čaka na stara leta.

DRUŽINE S ŠTEVILNIMI OTROKI

Dejstvo je, da imajo ravno naše slovenske družine najmanj otrok. Na žalost statistike tega ne opredeljujejo po narodnosti, toda s privatno anketo se lahko o tem sami prepričamo. Mnoge italijanske družine so bile do nedavnega številne, posebno še družine priseljenih družin z juga in iz Furlanije; okrog hiš, kjer stanujejo ti ljudje, se podijo še otroci, medtem ko vlada okrog hiš mnogih, premnogih Slovencev puščoba. In praznine ne napolnjujejo priseljene slovenske družine s številnimi otroki. Naše šole postajajo napoln prazne, ne zaradi tega, ker dajejo mnogi starši otroke v italijansko šolo, ampak tudi zaradi tega, ker imajo slovenske družine malo otrok.

Nekje v tržaški okolici je moral župnik celo odpovedati običajni sprevod slovenskih prvoobhajancev v cerkev, da bi pičlo število slovenskih otrok preveč ne padlo v oči spričo množice italijanskih prvoobhajancev. Tako se umikamo, tako izginjamo, in dvomim, če to koga resnično boli, razen duhovnika. Zdravniki, ki bi morali biti med prvimi, ki bi pomagali zdraviti to belo kugo, ki se je razširila med slovenskim narodom, pa se v mnogih primerih celo povežejo s smrtjo in postanejo njeni pomočniki; prav tako babice, kar je v popolnem, pošastnem nasprotju s poslanstvom in značajem njunega poklica. Tu ne moremo govoriti o drugem kakor o nekakem satanskem naklepu, o satanski nasladi pri uničevanju življenj, kajti za to nasladi so pripravljene tvegati celo kazni, kakor je pripravljen plačati uživavec mamil za svojo strast, za svoj užitek. In takih zdravnikov, takih babic je med Slovenci mnogo. Na nekem zborovanju slovenskih zdravnikov v Ljubljani je eden takih opozarjal, da

pomorijo na Slovenskem več kot dve tretjini otrok pred rojstvom. Slovenija je postala tako velikanško morišče nerojenih otrok, ne glede na to, da je oblast ustanovila celo posebne centre, kjer uče ženske, kako lahko preprečijo zanositev. In ti centri so vedno polni, kot pravijo. V njih je nastavljeno visokokvalificirano osebje, ženske z akademsko izobrazbo, ki so na razpolago z nasveti. Oblast, ki danes vlada slovenskemu narodu, je namreč postavila geslo: ne splava, ker ženskam zdravstveno škoduje in zmanjšuje njihovo delovno sposobnost, ampak preprečevanje zanositve. Posebno žalostno je, da je strast morenjenja nerojenih življenj razširjena pri ženskah vseh slojev, celo pri kmeticah, torej pri ženskah tistega sloja, kjer smo bili navajeni najti moralno najbolj zdrav ženski rod. Prednjačijo pa seveda delavke in intelektualke, celo študentke.

S tem ni rečeno, da tudi drugje ne vladajo v tem pogledu žalostne razmere. Splav je danes pojav, ki se je razširil kot kuga po vsej Evropi in je v logični zvezi z današnjim nenaravnim načinom življenja. Vendar pa je v Sloveniji mnogo bolj razširjen kot n. pr. v Nemčiji ali v Italiji. Po verodostojnih podatkih iz zdravniških krogov je danes Slovenija najbrž na čelu evropskih držav v pogledu uničevanja nerojenih življenj.

Človek se mora vprašati, kaj je vzrok tej blazni moriji, tej morilski strasti slovenskih žensk in zdravnikov ter babic? Vzrokov je več in točno bi jih lahko dognala le vestna in skrbna anketa, pri kateri bi sodelovali zdravniki, babice, ženske same, gospodarstveniki, sociologi, duhovniki in seveda možje, ki tudi nosijo svoj del krivde, če ne celo glavno krivdo za to, saj so končno oni tisti, ki bi lahko prvi preprečili pokončanje svojega nerojenega otroka. Toda take ankete oblasti v Sloveniji iz razumljivih razlogov ne izvedejo in je ne bodo izvedle, ker po svoji običajni praksi tudi ta problem obravnavajo najbolj preprosto tako, da ga sploh ignorirajo, kakor da ga ni, kot poznamo to pri celi vrsti drugih problemov. Tako smo navezani v svoji diagnozi na podatke, ki jih dobimo tu in tam in ki takorekoč uidejo skozi mrežo uradne cenzure.

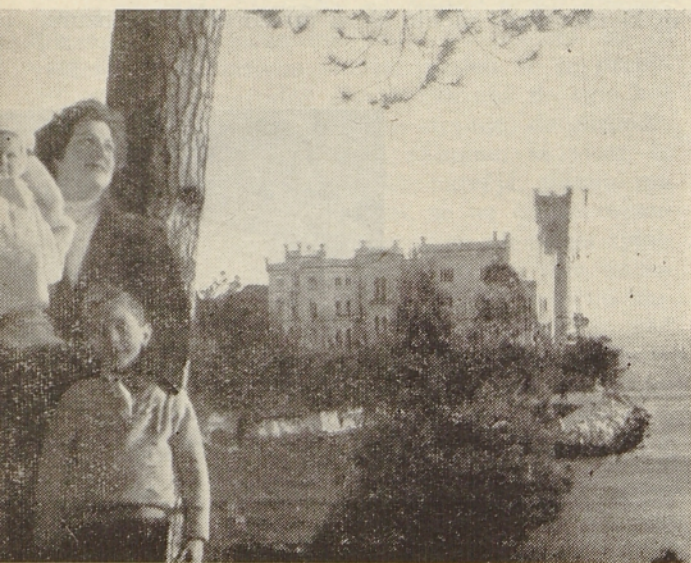

In vendar je nekaj najlepšega na svetu mati in otrok. Prva opazovanja sveta, vrsta vprašanj, na katera mati vedno znova odgovarja.

VZROK MORIJE NEROJENIH — MATERIALISTIČNO POJMOVANJE ŽIVLJENJA

Eden glavnih vzrokov morije nerojenih otrok na Slovenskem in sploh preprečevanja spočetja je materialistično pojmovanje življenja, ki ne vidi v tem nič slabega, ampak nekaj samo po sebi razumljivega. Ženska, ki zanosi, pa tega ni želela, vzame to kot nekako bolezen in gre k zdravniku, da se je znebi. Zdravnik ji pomaga, pa je rešena skrbi in lahko dalje neovirano hodi na delo v tovarno ali urad ter se zabava, hodi na izlete itd., skupnost oziroma država pa je rešena stroškov za njen porodniški dopust. Državi so prihranjeni izdatki socialnega zavarovanja za porod in za poporodni dopust ter za otroške doklade. Če računamo, da znaša število splavov nad stotisoč na leto, si lahko predstavljamo, kakšne vsote so prihranjene državi, in z majhnim delom tega prihranjenega denarja se ji je pač splačalo urediti centre, kjer uče ženske, kako se ubranijo otroka, in plačevati zdravnika za opravljanje dovoljenega splava. Na žensko gledajo kot na proizvodno enoto, katere glavna naloga je prispevati k industrijski in poljedelski proizvodnji. Otrok pa bi jo pri tem le oviral. Značilno je, s kako vnemo so najprej ustanavljali otroške jasli in druga taka zavetišča za otroke mater v proizvodnji, da bi lahko te neovirano delale; danes pa porabijo občine prvo priložnost, da taka zavetišča spet ukinejo, ker vidijo v stroških zanje neproduktivne izdatke.

Tako ustvarja materialistična gonja za proizvodnostjo protislovja sama v sebi oziroma v svojem sistemu. Bistvo je v tem, da imajo otroka v vsakem pogledu za vzrok neproduktivnih izdatkov, torej za oviro. Z zmanjšanjem otrok se zmanjšajo tudi izdatki za šolstvo in v tem pogledu je bila značilna vest, ki smo jo lahko brali v nekem ljubljanskem dnevniku v začetku tega šolskega leta. Z velikim olajšanjem je bilo javljeno, da v tem šolskem letu v Ljubljani prvič ni bilo treba odpiti oziroma iskati novih razredov, ker je že obstoječih preveč. Mestna občina se je tako znebila težkega bremena, človeka, ki mu je še kaj do usode

Tedaj je bil mraz, ko sta ta dva z mamico zrla na morje.

slovenskega naroda, pa je stisnilo pri srcu ob tej semplicistični, cinični vesti. Semplicistični zato, ker seveda taka mentaliteta vidi samo za ped pred seboj. Že znani slovenski teolog dr. Janžekovič, ki je prvi javno načel problem rojstev v Sloveniji, je opozoril na dejstvo, da se bo to navidezno olajšanje socialnih bremen zaradi manjšega števila otrok kmalu spremenilo v še večje breme, kajti ko bodo ti otroci odrastli, bodo morali skrbeti za nesorazmerno veliko število starcev in stark, upokojencev. Nanje bo padlo dvojno, trojno ali četverno breme, ki bi bilo sicer porazdeljeno na toliko večje število mladih ljudi v proizvodnji.

Drugi razlog za morijo otrok je *moralna zbeganost žensk samih in njihovih mož. Nihče jih ne uči o svetosti življenja, če ne hodijo več v cerkev. Nikoli več ne slišijo o tem, da ima tudi nerojen otrok že dušo in da je njegovo življenje sveto, njegovo uničenje pa umor.* Splav pojmujejo kot bolezensko zadevo, kot svojo pravico nasproti socialnemu zavarovanju, in se je seveda poslužijo, če le morejo, z isto vnemo, kot tečejo k zdravniku, če imajo influenco ali če se vrežejo v prst. Tej mentaliteti so podlegle celo mnoge ženske, ki še hodijo v cerkev in se imajo za katoličanke. Vpliv krščanske morale je pač izgnan iz javnega življenja in komodnost jih pripravi do tega, da se rajši znebijo novega življenja v sebi kakor bi izgubile razne udobnosti ali celo zaslužek, če bi zaradi otroka ne mogle več v službo.

Tretji vzrok morije je *globok življenjski pesimizem, ki se je polotil slovenskih ljudi. V nič več ne upajo, ne individualno in ne kot narod, razen morda v to, da se prikopljejo do tako imenovanega »fičkota«, kot imenujejo s srbohrvaškim izrazom avto »Fiat 600«. Ta je postal cilj vsega njihovega stremljenja in njihov ideal.* Saj jim vsak dan spet ponavljajo ustno in v tisku, da je najvišji cilj, najvišji dosežek, kot pravijo, v večji proizvodnji in višjem življenjskem standardu. »Fičko« pa je simbol obojega, torej tudi simbolni in hkrati otipljivi dokaz njihove družbene koristnosti in produktivnosti. Otrok niti od daleč nima take simbolne vrednosti kot dokaz družbene koristnosti in veljave. Narodno zavest so v mnogih, morda v večini slovenskih ljudi že ubili ali vsaj uspavali. V kaj naj Slovenci še upajo kot narod? *Pred seboj imajo samo perspektivo, da se čimprej stopijo v enotno socialistično jugoslovansko družbo, in tej enotnosti je napoti ne le vsakršna narodna zavest, ampak celo vsakršna politična in gospodarska avtonomija v okviru lastne republike: celo slovenski jezik in slovenska literatura ter tisto, kar pojmujejo kot slovensko tradicijo in kulturo, so s tega stališča logične ovire za enotno socialistično družbo, ker pač barvajo tisti del družbe še nacionalno.* Zato vlada do slovenskega jezika in literature samo strpnost. V centru jugoslovanskega sistema ju trpe, ker drugače ne morejo. tembolj pa poudarjajo enotnost jugoslovanske literature po duhu.

Spričo tega za Slovence popolnoma odpade vsak nacionalni stimulans, vsako iz nacionalnega čustva in zavesti porojeno hotenje in želja po življenjskem uveljavljanju, vsak iz tega porojen pojav življenjskega optimizma. Nihče jim več ne govori o nuj-

nosti slovenske narodne zavesti. Te besede že cela leta slovenski listi niso več zapisali. *Nihče jim ne govori o slovenstvu. Tudi ta beseda je pregnana iz pogovornega jezika in tiskane besede. Nihče jim ne govori o pomenu in smislu slovenske zgodovine razen da jo je treba čimprej zliti v skupno jugoslovansko zgodovino. Partijci javno govore, da v 100 letih, če ne prej, ne bo več slovenskega naroda, ker nima več smisla, saj je samo produkt kapitalističnega razvoja in bo zato izginil, ker je izginil kapitalizem. Zakaj naj bi si potem slovenski starši še želeli otrok? Zakaj naj bi jim šlo za to, da bi se ohranil njihov rod, če pa ne bo več slovenski? Vseeno je, kdo bo v bodočnosti živel na slovenski zemlji. Kdor hoče tam živeti, naj se pač ubada z otroki. Mi pa uživajmo življenje, kolikor moremo. Tako si mislijo, ali bolje rečeno, ta misel podzavestno živi v njih. Le opazujte slovenske ljudi od onstran, kako so medli v svojem obnašanju, kako so miselno nerazgibani in kako malo veselja je v njih. V sebi nosijo zavest, da so kot narod obsojeni na to, da izginejo. Česa naj se še veselijo razen »fičkota«, ali na ražnju pečenega pujska in litra vina na kakem prvomajskem izletu?*

Kot četrti bistveni vzrok za to, da Slovenci ne marajo več otrok, bi lahko navedli *nizko življenjsko raven oziroma občutek, da si je ne morejo bistveno izboljšati z lastno iniciativo. Slovenija mora odstopati skoraj polovico svojega narodnega dohodka jugu, iz preprostega razloga, ker mora vladati v socialistični državi povsod približno enako gospodarsko stanje, in ker jug potrebuje sredstva za nove investicije v gospodarstvo in promet. Tako ima slovenski človek v proizvodnji le približno polovico tistega, kar bi mu šlo. In v tem se ne more v sedanjem sistemu nič spremeniti. Ta nizka življenjska raven, zlasti v primeri z življenjem v sosednjih državah: Italiji, Avstriji in Nemčiji, ustvarja v slovenskem človeku malodušnost. Večno je zaposlen z mislijo, kako bi si vendar dvignil življenjsko raven nad povprečje. To lahko doseže le z dvojnimi delom. In tako si vsakdo išče dvojni, postranski zaslužek. Pri tem trpi družina, trpi življenjsko veselje, trpi biološko zdravje naroda in tudi njegov duhovni standard, ker tako prezaposleni človek nima časa ne za branje, ne za druge kulturne užitke ali ustvarjalno delo. Od duhovne kulture, od duhovnega zdravja pa zavisi v veliki meri tudi telesno zdravje. To velja prav tako za narode kot za posameznika. Poleg tega vemo, da v nesvobodi še žival postane otožna in izgubi svoje življenjsko veselje in svoj interes na življenju. Kako ga ne bi izgubil človek? In v takem stanju je danes slovenski človek in ves slovenski narod, ki je pač sestavljen iz posameznikov.*

Toda kdo se vsega tega jasno zaveda? Kdo razmišlja o tem? Tudi tisti, ki bi hoteli, nimajo časa za to v gonji za dvigom proizvodnje in za standardom, ali pa morajo molčati, tudi če so si o stvareh na jasnem. Na tej strani pa suvereno vladata oportunitizem in ignoranca. Malokdo si upa zameriti oblastnikom na oni strani, mnogi sklepajo kompromise z njimi; mnogi pri nas so tudi še pod vplivom tako imenovane jugoslovenske mentalitete, ki ji je bil obstoj slovenskega naroda že ve-

Mlin na Vipavi in grad nad Rubijami nekoč.

dno trn v peti in ga je trdovratno zanikala. Drugi pa žive pod težo iste more in nezaupanja v življenje, ki tlači ljudi na oni strani, in tako vidimo pač tudi tu pri Slovencih isti pojav — odpor proti otroku, ki naj bi ponesel življenje posameznika in naroda naprej v bodočnost.

V ilustracijo problema nazadovanja rojstev pri Slovencih in s tem manjšanja naše narodne moči in odpornosti naj navedemo nekaj statističnih podatkov, vzeti iz »Mesečnega statističnega pregleda«, ki ga izdaja Zavod LR Slovenije za statistiko.

Iz teh podatkov je razvidno, da se je v Sloveniji število živorojenih otrok zmanjšalo od 35.992 v letu 1950 na 27.847 v letu 1960, to je za 8.145, torej za četrtno. Naravni prirast je znašal leta 1950 še 18.657 duš, leta 1960 pa 12.704, padel je torej za tretjino. Povprečni naravni prirast znaša zdaj približno 1.200 duš na mesec, okrog 150-200 ljudi na mesec pa se priseli v Slovenijo iz južnih republik Jugoslavije, oziroma to je prebitek priselitvev nad odselitvami. Rodnost, to je število živorojenih na 1000 prebivavcev, je znašala leta 1960 v Sloveniji 17,4, kar je med zadnjimi na svetu.

Značilno je, da so se zadnji čas celo zdravniki začeli zavzemati za zaježitev pošastne kuge splavov v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji, tako n. pr. na nekem zdravniškem zborovanju, ki je bilo zadnje dni maja v Beogradu. Zahtevali so zmanjšanje po zakonu »opravičenih« razlogov za prekinitve nosečnosti.

Slovenski narod, ki je že tolikokrat v zgodovini dokazal svojo življenjsko silo, pa bo gotovo znal preboleti tudi to krizo. Naloga nas vseh je, da mu vrnemo vero v življenje in skrbimo za njegovo moralno ozdravljenje.

TUDI VI? TUDI MI! ZAKAJ PA NE?

Smejejo se mi, ker nimam punce... češ da fant ni fant, če nima punce.

Student v skrbeh

Ce bi bile vse skrbi v tem! Junaštvo in ponos nista v tem, kdaj in kako si fant punco pridobi, ampak kako pošten in pameten fant osreči pošteno in pridno dekle in kako ji pomaga, da raste v dobroti in se utrjuje v čistosti. In obratno!

Smejejo se samo tisti, ki dekleta smatrajo za »punčke«, s katerimi se lahko igračkajo, (mnogokrat s privoljenjem staršev). In obratno!

Ali niso neumni tisti fantje, ki gredo v semenišče? Ali jih ni škoda?

Študent na razpotju

Vprašanje je tako nastavljeno, da bi ga lahko smatral za osebno žalitev, ker sem bil včasih sam mlad in sem se odločil za duhovski stan. Pa ne misliš, da so vsi tisti, ki so do sedaj stopili v semenišče in se posvetili duhovskemu stanu, nare-

dili to iz neumnosti ali nerazsodnosti? Upam, da ni Tvoje poznanje duhovskega stanu tako površno, da bi mogel postaviti tako trditev.

Zakaj stopajo mladi fantje v bogoslovje in sploh v semenišča, bi Ti mogli najlepše razložiti bogoslovci v komunističnih državah, kjer se duhovnikom prav gotovo ne obetajo materialne dobrine in ne časti, ampak samo trda pot za reševanje grešnikov in oznanjevanje odrešilne Kristusove besede, po kateri vsi narodi tako hrepenijo. In navdušenje za to delo in žrtve, ki so z njim združene, naj bili sad neumnosti?

Kje moreš najti lepši poklic? Kar mirno pomisli, preudari in se odloči!

Pred cerkvenimi vrati sem bral sledeče besede: Kdor bo devet zaporednih prvih petkov prejel sveto obhajilo bo umrl v moji milosti in mu bo moje Srce verno pribežališče.

Meni se zdijo te besede skoraj krivoverske. Kaj se Vam zdi?

K. Jože

Odgovor na Vaše vprašanje bi zahteval ne samo par vrstic, ampak kar debele knjige. In ne bi se rad spuščal v debato, ki bi morda povzročila precej hrupa. Zato zelo kratko.

To je ena izmed »obljub« Srca Jezusovega, ki jih je zabeležila redovnica sveta Marjeta Alacoque. Tu gre za zasebna razodetja, ki niso predmet verovanja in jim je treba pripisovati vrednost, ki jo kot taka morejo imeti.

Ceščenje Srca Jezusovega je dobra stvar in je od Cerkve odobreno, ker sloni na trdi teološki in dogmatski podlagi. Da je srečna smrt, ki vodi v nebesa, odvisna od božjega usmiljenja in od naše prizadevnosti, to je tudi res. Nadalje drži, da brez svetega obhajila ni pravega življenja, saj je Jezus dovolj jasno povedal, da bo imel življenje le tisti, ki bo jedel njegovo meso in pil njegovo kri. Mislim pa, da od devetic in petkov ni odvisno naše zveličanje.

Lojze Škerl

I. festival slovenske popevke

V soboto 15. in nedeljo 16. junija je bil v Avditoriju v Trstu prvi festival slovenske popevke. Na sporedu je bilo 23 izvirnih popevk. Prvo nagrado je odnesla popevka »Ko si kupim 500 C« Draga Žerjala. Zapela sta jo Miranda Caharija in Pino Hrovat. Drugo je dobila »Ta naša burja« istega avtorja; tretjo pa Mariu-cha-cha-cha« Mariota Sancina, ki jo je zapela prisrčno Marjuča Oficija.

Nalašč za to ustanovljeni orkester »Miramar« je dobro izvajal vse skladbice. Dirigenti pa so bili: Marij Sancin, Drago Žerjal in Marij Bogatec.

Festival je doživel lep uspeh in udeležilo se ga je številno, za naše pojme zelo številno občinstvo, največ mladine. F.M.

GRAŠČINA (Nadaljevanje)

GRAJSKI NOREC: Kikiriki! Služinčad že spi!

UPRAVNIK: Kako? V revoluciji spi! Takoj jih grem zbuditi!

GRAJSKI NOREC: Oh, gospod saj je bila samo raca!

UPRAVNIK: Ti bom dal raco!

GRAJSKI NOREC: Ko bi jih videli, gospod. Kot politički cucki se stiskajo po hodnikih in kot šibe na vodi trepetajo od strahu.

VALPET TELEBAN: Potrebno bi bilo preiti k operativnemu načrtu.

UPRAVNIK: Pa ga vidiš norca? Le kako ga naj zrinem iz prostora, ko pa je graščakov ljubljencek.

VALPET TELEBAN: Toda sedaj je vojna in ne moremo misliti na graščaka!

UPRAVNIK: Oh, kako se motite, valpet. Graščak je naša postava, graščak je naš zakon in naše orožje. Brez graščaka ne moremo nikamor...

XVI.

ZASOPLI STRAŽAR: Gospoda, z veliko mujo in silovitim pogumom smo odbili kmetavzarski napad.

UPRAVNIK: Je kateri mrtev?

ZASOPLI STRAŽAR: Trije. Na kmetavzarski strani pa deset. Trije kmetavzarji so utonili na gnojšču.

UPRAVNIK: Kje se sedaj vodijo boji?

ZASOPLI STRAŽAR: No, izrinili smo jih mimo hlevov nazaj čez obzidje. Sedaj so vsi skupaj na gmajni...

VALPET TELEBAN: Sijajno, revolucija je na gmajni. Sedaj lahko spustimo na tolovaje popadljive pse.

UPRAVNIK: Pametna misel. Ta čas bo verjetno tudi debeli Martin prodril do cesarja. Računam, da se nam bo cesar takoj priključil. Potem smo pa dobri.

VALPET TELEBAN: Sijajno mislite, gospod upravnik.

GRAJSKI NOREC: Ta je bila raca! Kdo tukaj misli! Vzgojitelj misli!

UPRAVNIK: Oh, tisti. Vzgojitelji je izdajavec. On slabo misli. Nekaj je pravil, da je umetnik. Toda takih umetnikov ne rabimo! To so nergači in nergači spadajo v ječo.

GRAJSKI NOREC: Toda, upravnik! Cesar bo na primer vprašal: »Upravnik, pri vas je doma neki poet. Bi lahko prebral katero njegovih pesmi!« No in kaj boste rekli, upravnik? Boste povedali, da je poet v ječi? Se boste morda zlagali in rekli, da je poet v prelepem boju padel za graščino. Mogoče ne. Mogoče se boste splazili v ječo in na smrt trudnega in uničenega poeta privlekli na dan. Služinčad ga bo okrtačila in neparfumirala, frizer mu bo ostrigel lase, dekla nohte. In potem ga boste vlekli pred cesar-

ja in rekli: »Veličanstvo, to je naš poet!« No, res ste neumni. Kajti poet ne bo molčal, temveč bo z vso jasnostjo povedal resnico.

UPRAVNIK: In kaj je resnica? Resnica smo mi!

GRAJSKI NOREC: Ne. Resnica je, da je poet v ječi, cesar na nasprotnikovi strani in da se povsod razvnamajo težki boji.

UPRAVNIK: To je samo polovična resnica. Ne razumem, zakaj tako čvekaš, norec? Saj veš, da bo cesar vsak čas na naši strani. (Zunaj ponovno zagrme strelji.)

VALPET TELEBAN: Nekaj bo potreba storiti!

UPRAVNIK (zasoplemu stražarju): Stražar, ukažite četam, naj uporabijo v boju ročne granate.

ZASOPLI STRAŽAR: Razumem, gospod upravnik.

UPRAVNIK: Še nekaj, stražar. Ne pozabite spustiti popadljivih psov. Tudi to bo zaleglo.

ZASOPLI STRAŽAR: Razumem, gospod upravnik (Odide.)

XVII.

GRAJSKI NOREC: Nič ne bo zaleglo. Upornikov ne boste kar tako. Uporništvo je v zgodovini. Povem vam, upravnik, da je celo graščak bivši kmetavzar.

UPRAVNIK: Nesnaga! Glej, da mi izgineš!

GRAJSKI NOREC: Gospod! Zaboga! Nikar se ne hudujte, gospod.

VALPET TELEBAN: Upravnik, vi ste pa res pre-dobri! (Vzunaj lajajo psi in pokajo granate.)

GRAJSKI NOREC: Kmetavzarji so revni. Bogati kmetavzarji pa so postali graščaki in cesarji.

UPRAVNIK: Marš ven!

GRAJSKI NOREC: Usmiljenje gospod. (Cvili in se prihuljeno plazi iz sobane.)

XVIII.

UPRAVNIK: Si ga videl! In takega tepca moramo rediti, ker smo graščina.

VALPET TELEBAN: Gospod, zato smo graščina!

UPRAVNIK: Pri moji kokoši, da imaš prav! Če ne bi imeli norca, tudi ne bi bili graščina.

XIX.

DEKLA: Gospoda! To je trgovec s Puše. Prinaša dobre stvari; to se pravi, tudi dobre novice! Prinaša pa tudi sol, poper, cimet in vse druge dragocene dišave.

UPRAVNIK: Ob slabem času prihajate, trgovec.

TRGOVEC S PUŠE: Jaz sem trgovec s Puše. Resda prihajam ob holi slabem času, zato pa prinašam dobre vesti. Vaš suženj debeli Martin je že dosegel cesarja in cesar mu je že dal roko!

VALPET TELEBAN (poskoči in zagrabi deklo): Hurrrraaaa!

UPRAVNIK: HUUURRRRAAAA! Ta je pa dobra. Dekla, takoj speci našemu dobremu trgovcu s Puše kakšno raco!

DEKLA: Race ni nobene pri hiši, gospod!

UPRAVNIK: Potem pa scvri izjemoma v tunjko in postavi na mizo prekajeno svinino. Trгоvec nam bo zasolil večerjo s soljo, poprom in dišavami, pa tudi za cesarsko pojedino moramo kupiti drage dišave!

TRGOVEC S PUŠE: Gospoda moja, vaš najvda nejši hlapec sem. Z najlepšim izrazoslovjem se vam, gospoda moja, zahvaljujem za nadpomembno skrb, ki bo poživila moj telesni in dušni blagor. Res vam hvala za toliko pozornost. Od sreče in vdanosti sploh več ne vem kam. V mojem srcu prekipeva od tihe radosti. Gospo'a moja, Bog vam poplačaj! Gospoda moja, Bog vam poplačaj!

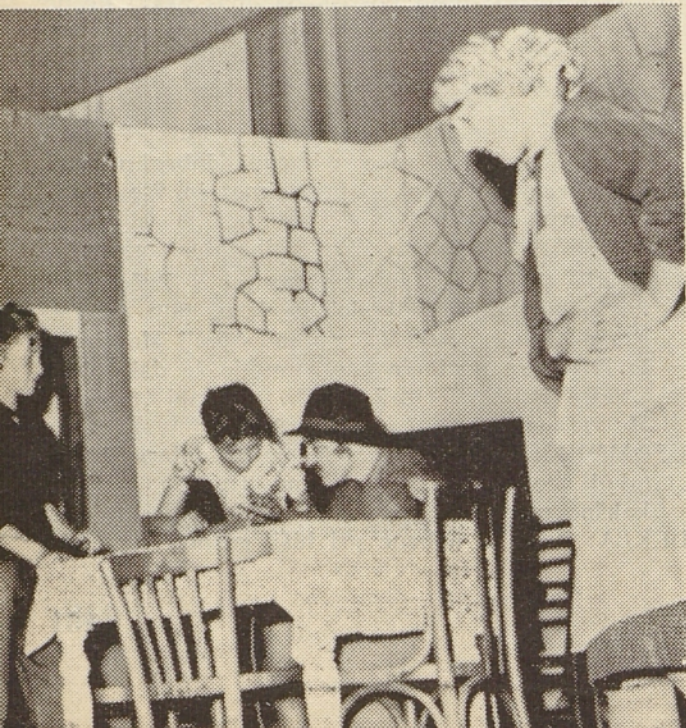
UPRAVNIK: Gospod s Puše, res se toliko ne zahvaljujte. Vaši dolžniki smo. Toliko prijetnih novic ste nam prinesli, da nam od sreče poskakuje srce. Nikar se toliko ne zahvaljujte, res vam hvala lepa za tako dobre novice.

TRGOVEC S PUŠE: Toda, gospoda moja! Novice! Kaj pa jaz moram za to! Novice so novice! Jaz sem jih samo prinesel, naredili so jih pa drugi.

UPRAVNIK: To sedaj ni važno. Važno je, da so novice tu. Trгоvec, zapomnite si. Pri novicah ni važno, kdo jih je naredil, temveč, da so tu. In tu so zaradi vas.

TRGOVEC S PUŠE: Toda gospoda moja! Kakšna čast. Le kaj si naj domišljam. Ne silite me v domišljavost. Jaz osebno sem samo majhen nič in šele vi, plemeniti gospodje iz graščine, dajete stvarjem našega sveta pomen. S svojo izredno pomembnostjo postavljate stvari na pravilna mesta, šele z vami postaja življenje smiselno, šele z vami postaja zgodovina. O kralji! Kako vas obožujem! Vam je dano videti vse, vam je dano slišati zadnje modrosti. Z enim pogledom zajemate svet v eno, z enim zamahom roke kujete zgodovino. O vladarji, ni pregraje, ki bi se je ustrašili. Samo zganete se in najtežja uganka sveta je razrešena. Samo rečete in beseda postane resnica. O vladarji! Bodite milostni! Imejte usmiljenje z nami ubogimi smrtniki. O vladarji! Spustite na nas trohico svoje božanskosti, po svetite nam sekundo svojega bivanja. Bodite z

Eno najlepših prireditev je pripravila Industrijska sola na Opčinah.

nami, kajti ljudstva so vam pokorna. Vladarji! Mi vas obožujemo! Mi zažigamo kadih v vašo slavo! Mi pletemo lovorjeve vence v vaš nesmrtni spomin! Vladarji! Vaši vdani sužnji smo in svet vam je pokoren. (Poklekne.)

UPRAVNIK: Lepo od vas, trгоvec s Puše; vidim, da nam zaupate! In srečen bi bil, da bi mislili tudi drugi tako — kot ste sami povedali. Toda pogledjte, vzunaj se še vedno bijejo boji in nam nesmrtnim strežejo po življenju.

TRGOVEC S PUŠE: Plemeniti gospod, žal je tako, kot ste povedali. Vendar se upira le drobna manjšina sveta. Še na najlepšem telesu se ob svojem času pojavijo umazani izpuščaji. In zagotavljam vam, plemeniti gospod, da gre pri tem uporju zgolj za tak eksces. Videli boste, da bo minilo, tvor se bo iztekel, rane zacelile. In telo bo ponovno sijalo v brezmadežni lepoti.

UPRAVNIK: Vidite, to je tisto. Koliko razumete, kako vam je vse odprto! Vi ste jasnovidec in prerok, pred vami je še bodočnost!

TRGOVEC S PUŠE: Hvala vam, o gospod! A zame velja zgolj postava, da sem vaš vdani suženj. Saj nisem več kot reven trгоvec z začimbami in dišavami. Samo malo soli, popra, lovorja, cimeta, žafrana, janeža, kumine, muškata, paprike, pehtrana in majarona vam prinašam — in to za skromne denarce.

UPRAVNIK: Čeprav je čas še težak, se že svita. Zato mi oprostite mojo prejšnjo nestrpnost. Res smo veseli, da ste nas počastili s svojim obiskom in z veseljem bomo kupili vašo dragoceno robo.

TRGOVEC S PUŠE: Da, lepo je, kar ste povedali. Moje blago pa je najfinejše. Ni boljšega od tega, kar sem vam prinesel. To so blagri tega sveta.

UPRAVNIK: Da, to so blagri tega sveta. In ker so blagri, so dosegljivi le nesmrtnim.

TRGOVEC S PUŠE: Saj je že tako na svetu. Kmetavzar ne more biti nesmrten. On ne ve, kaj je žlahtno in plemenito. On ne loči kamna od biserja. Nesmrtni pa z največjim pohlepom rušijo pregrade nežlahtnega. Pod njihovimi spretnimi rokami zadobivajo biseri pravilne oblike. V njihovih rokah je brus resnice! Njihova je lepota! Njihova je pravica! Samo za nesmrtno so te dišave, ki sem jih prinesel. (Vstane in razgrne vrečke)

UPRAVNIK: Toda, trгоvec. To so dragocenosti! Toliko lepega še nisem videl, kar sem na svetu.

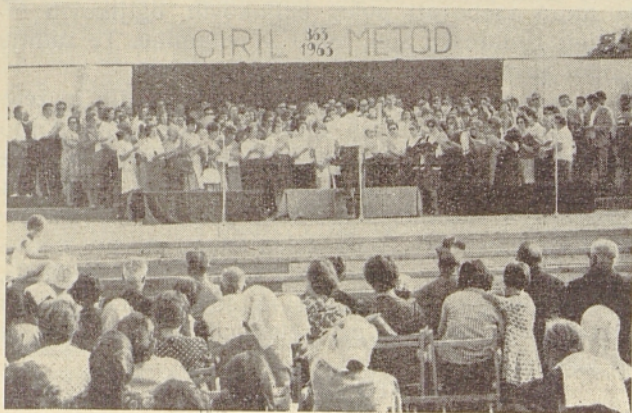
TRGOVEC S PUŠE: Gospod upravnik, hvala vam za dobre besede! In veliko resnice je v njih. Samo pogledjte si to najžlahtnejšo sol! Kako bela je, kako čista. Iz največjih globin največjega morja so jo izrgali pogumni iskavci. Pod najjasnejšim soncem juga je zorela dolge dobe in sedaj je tu, gospodar. Pomislite. Šele s soljo zadobivajo jedi tisti pomen, na katerega smo navajeni danes. Šele s soljo se nam odkriva lepota, ki nam je bila stoletja neznana.

UPRAVNIK: Oh, gospod trгоvec s Puše, v kakšne skušnjave me vodite. Povedati vam namreč moram, da je naša graščinska blagajna zelo prazna.

(Dalje prihoanjič)

Veličastni praznik spomina in vere

OKOLI 5000 SLOVENCEV JE PROSLAVILO 1100 LETNICO
PRIHODA SV. CIRILA IN METODA MED SLOVANE

Združeni pevski zbori pojo

Nedelja, 7. julija je bil za nas čudovit dan sonca, spomina in vere. Spominjali smo se prihoda svetih bratov med Slovane, ko sta prinesla našim prednikom prvo pisano besedo in veliko Oznanilo v materinem jeziku. Ta spomin smo z vso prisrčnostjo praznovali na Padričah, kjer so že naši predniki zgradili svetima apostoloma cerkvico ob cesti.

Ob štirih popoldne je prihajal sprevod iz cerkve z novomašnikom, g. Vončino na izredno lep travnik za vasjo, porasel z nizkimi hrastovimi drevesi. Zvonovi so zvonili in množica se je zgrnila okoli velikega, veličastnega odra, na katerem je bil oltar. Novomašnik je stopil v spremstvu številne duhovščine na oder in pevci, ki so bili že tam, so zapeli. Venec okoli oltarja so naredile še narodne noše in skavti ter skavtinja. Med sv. mašo je govoril dr. Stanko Janežič o velikem prazniku svetih apostolov.

Dijaki izvajajo zborna deklamacijo

Kulturni spored je bil bogat. Najprej so združeni pevski zbori s Tržaškega zapeli tri pesmi pod vodstvom dr. H. Mamola. Na stotine ubranih glasov je poneslo melodijo do zadnjih hiš na Padričah in preko prometne ceste, da so se avtomobili ustavljali in so potniki prisluhnili.

Potem je pozdravil bazovski župnik g. Marijan Živec vse, ki so prispeli in vse, ki so mu pri delu za to veličastno proslavo pomagali, kajti teža organizacije je bila prav na njegovih ramenih.

Potem so prišli na oder dijaki in dijakinja v narodnih nošah in so izvajali Janežičevo zborna deklamacijo Slovenska apostola. Najmlajši iz srednješol. kulturnega kluba so s svojim pogumnim nastopom navdušili občinstvo.

Za tem je prinesel pozdrave delegat g. škofa, stolni prošt, Msgr. Salvadori. Prebral je njegovo pismo, ker se sam ni mogel proslave udeležiti — odšel je namreč z romarji v sveto deželo.

Sledil je pozdrav skavtov, ki so obenem pokazali obred sprejema v skavtsko družino. Takoj nato pa je stopil na oder prof. Vinko Beličič, ki je v izklesanem in globokem govoru prikazal pomen dela svetih bratov in povezal tisti davni čas z našo potjo v bodočnost.

Nato so nastopili združeni pevci z Goriške in so pod vodstvom Franceta Valentinčiča izredno ubrano in dovršeno zapeli tri pesmi. Pred nastopom pa je v imenu goriških Slovencev govoril Marijan Trpin. Njegov pozdrav je bil prisrčen in obenem klic prosvetnega delavca k velikemu delu nas vseh.

Med sveto mašo

Potem je bila še na sporedu predstava SLOVANSKA APOSTOLA MED NAMI, ki so jo za to priliko naštudirali akademiki in dijaki, ki se zbirajo v Slovenskem kulturnem klubu, pomagali pa so še rojanski mladi prosvetarji. Igravci so prikazali v dveh dramskih slikah Rastislavovo in Kocljevo zemljo, ko prideta med Slovane sveta mistijonarja. Igravci so svoje vloge zelo dobro in skrbno rešili.

Nato je sledil pester koncert mladinske godbe Padovan, ljudje pa so v prijetnem pogovoru in veselem razpoloženju ostali na travniku še pozno v večer. Vsi smo bili zelo zadovoljni, hvaležni Padričanom za njihovo gostoljubnost in prijaznost, vsem nastopajočim za trud in delo in vsem, ki so prišli za prijetno in nepozabno srečanje.

Prizor iz predstave

Pri sadju in zelenjavi je najvažnejše, da je zrelo in sveže, poleg tega pa tudi, da je bilo pravilno pridobljeno. Dozorevati mora pa na rastlini, n. pr. paradižniki ali sadje na drevesu, zatorej niso banane polnovredne.

Uživajmo sadje in zelenjavo čim več v surovem naravnem stanju in neolupljeno, ker se prav v olupkih odn. tik pod njimi nahajajo vitamini. Tudi jih ne namakajmo predolgo v vodi, temveč dobro a hitro sperimo, po možnosti pod tekočo vodo, ker se nekateri vitamini tope. Zatorej tudi ne režimo zelenjave pred kuhanjem. Se bolj se uničujejo pri kuhi, zatorej kuhajmo le toliko časa, kolikor je nujno potrebno. Sploh pa zelenjave po možnosti ne kuhamo v vodi, temveč v sopari in sicer v loncih z dvojnim dnom ali pa vložimo nad dno mrežico, pod katero nalijemo vodo, nad njo pa pustimo dušiti zelenjavo v sopari. Odlito vodo uporabimo za zelenjavne juhe! Med kuhanjem ne odkrivamo posode, ker dostop zraka omogoča oksidacijo. V ta namen dobro služijo lonci na parni pritisk, vendar premočno in prehitro segrevanje tudi škoduje. Gre za to, da se zelenjava duši v sopari, a počasi in se odstavi kakor hitro je kuhana.

Solate

Solate najpreje okisamo z doma pripravljenim sadnim kisom, če je mogoče, ali z limono in pustimo kakih 5 minut, da se razkuži proti event. okužbam, neredko glistam (če je bila zalivana s stranišnico), nato zabelimo z nerafiniranim oljnim oljem in rahlo osolimo ter dodamo po okusu čebule ali česna odn. druge začimbe. Vse jedi solimo na koncu z nerafinirano soljo.

Kompoti

Sadne kompote pripravimo po možnosti vedno z olupki (čežana) ter jih nato pretlačimo. Sladimo čim manj s sladkorjem, po možnosti z medom. Limono dodamo ohlajenim, enako ne v vroč čaj, da ne uničimo vitaminov.

Sadni sokovi

Sadne sokove pripravljamo le za dojenčke in za bolnike. Vsi ostali, zlasti otroci pa naj jedo celo sadje, pa tudi repo, korenje, orehe in dr., zato, da grizejo in se jim pri tem učvrstijo dlesni in zobje. Sicer pa sadje in zelenjavo čim več shranimo in konzerviramo za čez zimo.

Konzerviranje sadja

Pri nas moramo posvetiti več pozornosti namiznim vrstam grozdja ter stgam in jih znati shraniti čez zimo. Grozdje, fige in med vsebujejo največ tako imenovanega »grozdnega sladkorja«, ki je najboljše vrste in prehaja najneposredneje v kri. Grozdje obesimo na suh, zračen prostor. Dobro je

Vrtovi - vir zdravja in življenjske radosti

Naša hrana mora vsebovati poleg beljakovin, ogljikovih hidratov in tolsč tudi rudninske soli, vodo in vitamine. Te zadnje sestavine nam nuu pretežno zelenjava in sadje.

Pri tem pa je najvažnejše vprašanje kakovosti sadja in zelenjave. To danes v mnogih primerih umetno pridelujejo, gojijo pod steklom ob izključno umetnih gnojilih in zalivajo često s stranišnico ter skropijo z vsemi mogočimi kemičnimi spojinami ter nato konzervirajo z raznimi kemičnimi pripomočki ali neustreznimi tehničnimi postopki (naši zelenjadarji n. pr. namakajo solato in drugo zelenjavo vso noč, da ohrani videz svežosti, pri tem se pa tope dragoceni vitamini in soli.) Zaradi vsega tega, zdravju škodljivega početja pri zelenjavi in sadju — resitev v lastnih vrtovih.

MESTO

Vprašanje vrta je za mestnega človeka kočljiva zadeva, saj ne vidi iz svojih zidov skoro več neba, še manj pa zelenje, tako ga je moderna civilizacija zasužnjila in spravila za zidove. Spričo tega nastaja vprašanje gradnje mest. Ljudje se začenjajo vedno bolj naseljevati ob robu mesta in se približevati deželi. Ideal postaja enodružinska hišica z vrtom. Tako življenjska nujna postavlja človeka na pravo mesto, nazaj v prirodo, kateri se je s tako lahkomiselnostjo in hkrati z ošabno nadutostjo, da jo bo premagal, izneveril. Toda človek bo obvladal naravo le tedaj, ko se bo znal vskladiti z njeno zakonitostjo. A bomo morali iti še preko marsikatero grenke preizkušnje, preden bo to spoznanje v celoti zmagalo, ker smo pač taki, da ne verujemo, dokler ne poizkusimo na lastni koži. Mnogo mestnih ljudi si skuša pomagati s tako imenovano »week-end« hišico na deželi, kjer ob sobotah in nedeljah urejajo vrtičke in si tako krepe zdravje z delom na svežem zraku v prirodi in se oskrbujejo z zdravo zelenjavo in sadjem, vsaj delno. Vsekakor je pa to zasilna rešitev, ne glede na to, da nedelja ni delovni dan.

DEŽELA

V koliko ugodnejšem, da, v privilegiranem položaju, so v tem pogledu, kot splošno v vseh življenjskih vprašanjih, ljudje na deželi — a žal se tega ne zavedajo, ali vsaj ne v zadostni meri. Naše okoliške vasi so na žalost marsikje zanemarjene in zapuščene. Mladina si išče vse bolj zaposlitve v mestu, po zaprašenih in zasmrajenih tovarnah in delavnicah, medtem ko jim doma na čistem zraku in soncu zamirajo polja in vrtovi in ob tem polagoma hira njihovo zdravje, dasi neopazno, a toliko bolj zahrbtno. Dokaz temu je dejstvo, da gospodinje naših vasi neredko kupujejo zelenjavo in sadje v trgovini, ker ga pač nimajo doma. Kajti mnogi naši kraški domovi sploh nimajo vrtov, drugi pa dokaj skromne. Zdi se, da prevladuje mnenje, da se ne splača obdelovati vrtove in polja. Naš človek je začel žal vse vrednotiti v trgovsko-denarnem smislu po denarju, ki mu kroži po rokah. A to je usodna zabloda, ki se je moramo najprej otresti. Dejstvo, da smo zreducirali svoje življenje na denar, nam prinaša največjo sužnost, človeško izoliranost in zdravstveni propad. Rešitev je v povratku k prirodi, viru zdravja in radosti ter sreče. Gre za srečanje s prirodo in s človekom! In tega naj se zaveda predvsem naša mladina, ko si izbira svoj poklic!

IZBIRA POKLICA

Kjer imajo doma dovolj zemlje, naj bi se mladina posvetila kmetijstvu v celoti. Saj to je najbolj zdrav, neodvisen, celovit

in človeka izpolnjujoč poklic. Kjer pa imajo manj zemlje, naj se pa mladina posveti takemu poklicu, da bo ostala povezana z domom in domačim vrtom in poljem — tu mislim predvsem na možnosti tudi pri nas vedno bolj razvijajočega se turizma.

TURIZEM

Mestni človek, domač in tuj, vedno bolj išče čistega zraka, prístne hrane, domačega mleka, kruha, olja, zelenjave, sadja in predvsem miru in poezije na deželi. Naše vasi v okolici Trsta, Gorice in drugih mest imajo zatorej že naravne pogoje za turizem. Treba je samo pripraviti vse potrebno: urediti in olepšati vasi ter domove s tujskimi sobami, poživiti vrtnarstvo ter poklicno usmeriti našo prirojeno slovansko gostoljubnost. Marsikateri fant in dekle, namesto, da izgublja svoje fizično in moralno zdravje v mestu, kjer je izpostavljeno tudi njih narodno in človeško dostojanstvo, bo lahko našel vir zaslužka doma in si bo istočasno krepil zdravje ob delu v prirodi in z njenimi sadeži, kar mu bo tudi večalo življenjsko radost.

Tako, z ureditvijo vrtov zagotovimo zdravo prehrano sebi in drugim, kar nam prinaša materialno, pa tudi moralno korist, ki se izraža v občutku zadoščenja, da prispevamo k zdravju in zadovoljstvu naše skupnosti.

ORGANIZACIJA — ZADRUGA

Stvari pa ne smemo neživiljsko idealizirati, temveč jo moramo stvarno reševati. Vemo, da obstajajo na vasi vse mogoče težave, finančnega, tehničnega in organizacijskega značaja, ki jih je treba najprej rešiti. V ta namen vsa vprašanja rešujemo v korist skupnosti tako, da bi se, kjer še ne obstaja, organizirala kmetijska zadruga. Ta naj bi z združenimi močmi reševala vprašanja kmetijstva, vrtnarstva, ureditve vasi, oddaje pridelkov mleka, zelenjave, sadja z ustanovitvijo lastne prodajalne na vasi ali v mestu; zanimala naj bi se tudi za razvoj gostinstva in turizma na vasi. Koliko moči bi lahko tako zaposlili doma, seveda po predhodnem strokovnem izšolanju in usposobitvi tako, da bo njih delo res kvalificirano in zatorej uspešno.

VRTNARSTVO

Da pa bodo naše vasi še bolj privlačne za nas in za tujce, poživimo vrtnarstvo z vsemi vrstami zelenjave in sadjarstvo z najrazličnejšimi vrstami sadja, zlasti z oljkami za pristno olivno olje; poživimo pa tudi čebelarstvo, ki nas bo preskrbovalo s pristnim medom. Naj naša mladina tekmuje v ureditvi čebelnjakov ter se kosa v narodni umetnosti, na panjih! Koliko spretnosti, umetniškega čuta in radosti bo to rodilo! Dekleta pa naj se posvete ureditvi cvetličnih nasadov po vrtovih in ob hišah in olepšanju domov ter vasi. V ta namen podeljujejo tudi javne nagrade!

To je pa Skedenjka ob noži
šledenjskih mater.

Prav po starem sta se zavrtele
učenca s šole Prosek-Kontovel.

tudi, da napravimo grozdni sok. V ta namen se skuha grozdje enako kot druge vrste sadje (hruške, breskve, jabolka in dr.) v sokovniku (posebnem loncu) z dodatkom sladkorja, v sopari. Sok točimo v steklenice, ki jih neprodušno zapremo, tako se ohrani vso zimo. Priporočljivo je, da bi imelo vsako gospodinjstvo tak sokovnik.

Konzervirajmo pa tudi zelenjavo, zelje, repo in drugo. Znano je, da ima kislo zelje največ vitamina C, še več kot limone in je silno zdravo. Pri konzerviranju pa ne uporabljajmo kemičnih sestavin za ohranjanje, n.e, barvo ali okus, ker so zdravju škodljive.

Nadalje je važno, da kdor ima preveč želodčne kisline uživa zelenjavo, ki dozoreva pod zemljo, ker vsebuje rudninske soli, ki pripadajo lugom. Kdor pa trpi na pomanjkanju želodčne kisline, naj se hrani z zelenjavo, ki dozoreva nad zemljo, ker pripadajo njene rudninske soli kislinam.

Maščobe

Na naših vrtovih pa uspevajo, zlasti v Bregu, tudi oljke, kar je izrednega pomena za naše zdravje in pomenijo zatorej posebno blagodat za nas!

Saj postaja vprašanje maščob in zlasti olja vse bolj pereče, spričo tolikih manipulacij in potvorb na tržišču. Najboljše je olivno olje, ki pa mora biti mrzlo stiskano in ne rafinirano. Tega uporabljamo v naravnem surovem stanju ne samo za solate, temveč tudi za obelo kuhanih jedi tako, da ga jim dodamo že kuhanim, n. pr. v piré krompir, v zelenjavne juhe, v kuhane zelenjave vseh vrst in podobno. Segrevanje olja, vseeno olivnega ali semenskega, kakor tudi živalskih maščob (masla ali masti) povzroča oksidacijo in uničenje vitamina A in D. S tem se otežuje prebava in ni neoporečno pri širjenju želodčnega raka. Zlasti škodljivo je večkratno pregrevanje maščobe ali olja, kakor imajo navado nekatere gospodinjice pri cvrtju rib in slično. Tudi prehrambena industrija večkrat pregreva maščobe, a potem skuša to zabrisati z raznimi kemijskimi dodatki za barvo in okus. Tako smo v pogledu olja, masla in sploh maščob v največji nevarnosti potvorb, ne da bi jih bilo moč zlahka odkriti. Zatorej si skušajmo zagotoviti olje od pridelovavcev neposredno. To tudi potrjuje kako bodo meščani vedno bolj težili na deželo v povpraševanju za pristno prehrano — in to je bodočnost našega podeželja. Važno je le, da se naši ljudje na deželi tega tudi zavedajo in znajo to ceniti. V zvezi z maščobo opozarjamo na njeno vrednost v orehih, mandeljnih in lešnikih in soja moki — žal malo znani.

Najboljše jamstvo za pristno naravno prehrano homo imeli, če si po možnosti pridelamo vse doma na svojem vrtu. V ta namen naj postane vsaki naši družini konkretni ideal: hišica z vrtom! — vir zdravja in radosti, pa tudi dohodka in človekoljubja.

RAZGLEDI

RAZSTAVA BODOČIH UMETNIKOV

Na pobudo Pedagoškega odseka Sindikata slovenske šole je bila v petek 28. junija na šoli v ulici sv. Frančiška odprta svojstvena razstava. Učenci od 6. do 15. leta starosti so predložili svoje risarske in plastične izdelke posebni izbirni komisiji, ki je izbrala najboljše dela za razstavo. Poslatih je bilo nad 400 izdelkov, od katerih jih je komisija sprejela 109 iz osnovnih in 70 iz nižje gimnazije in strokovnih šol.

V izbirni komisiji so bili: slikar Lojze Spacal, didaktična ravnateljica Marija Corsini, prof. Ksenia Diracca in učiteljica Ana Kalan. Od razstavljenih del so odbrali in ocenili tudi najboljše po razredih. Najboljše izdelke je komisija prisodila:

OSNOVNE SOLE:

I. razred: Gherlani Suzana iz Katinare, Milkovič Vladimir iz Gropade, Kukanja Sergij iz Rojana.

II. razred: Jakasovič Dejan iz šole Donadoni, Mervic Damijana iz Devlana, Vran Patricija iz Rojana, Maver Nadja iz Katinare.

III. razred: Suc Zorko iz Briščikov, Petelin Rajmund iz Cerovelj, Ferluga Neva iz Rojana, Čok Valter iz Katinare.

IV. razred: Rebula Boris iz Sempolaja, Bole Mira iz šole ul. Sv. Frančiška, Tenze Livij iz Sv. Križa, Pavlina David iz Sempolaja.

V. razred: Zaharija Peter iz Nabrežine, Gruden Eva iz Nabrežine, Reggente Bruna iz Devlana, Gruden Neva iz Nabrežine.

NIZJA GIMNAZIJA IN STROKOVNE SOLE

I. razred: Tomažič Adrijan nižja gimn., Gregori Emil Ind. strok. š. Opčine, Vidali Vilma Ind. strok. š. Opčine, Markuža Eleonora Ind. strok. š. Opčine.

PREMIERA

»LAZARJA S POD KLANCA«

Slovensko poklicno gledališče je zaključilo letošnjo gledališko sezono s predstavo na prostem. Za to si je izbralo dalmatinskega dramatika Držiča, a je njegovo delo Tripče de Utolče poverilo igravcu Modestu Sancinu, da ga je prenesel na slovenska tla in mu dal slovensko dialektalno vsebino.

Predelava je svojevrstna in je predstava gotovo dosegla svoj namen, saj je zabavala tržaško občinstvo več večerov, zdaj pa se odpravlja igravska skupina še v Koprščino in menda tudi v druge kraje Slovenije na gostovanje.

Zgodba je zelo enostavna, mestoma naivna, a vesela in sproščena. Predstavi in celo vsebini je dal Modest

II. razred: Bensi Nadja Ind. strok. š. Rojan, Slavec Vojko Trg. strok. š. Sv. Ivan, Salvi Divna Niž. gimn.

III. razred: Počkaj Edi Niž. gimn., Persa Aleks Niž. gimn., Kodrič Borut Niž. gimn., Tavčar Sergij Niž. gimn.

Za plastiko pa so dobili najboljša priznanja:

Udovič Boris I. raz. Niž. gimn., Udovič Dušan II. raz. Niž. gimn., Speitič Zorko II. raz. Niž. gimn., Jakasovič Zoran II. raz. Niž. gimn.

Otvoritve razstave so se udeležili prof. Prodi, občinski odbornik za šolstvo kot zastopnik tržaškega župana. Miljskega župana je zastopal svetovavec Ferluga Kilijan. Šolskega skrbnika je zastopal nadzornik za slovenske osnovne šole g. Bole, dalje so bili navzoči didaktični ravnatelj, številni učitelji, profesorji, predstavniki kulturnih in političnih organizacij, starši in mladina.

Pobuda je hvalevredna. Želimo le, da bi prireditelji ne ostali samo pri začetku, ampak da bi nadaljevali. Pedagoški odsek Sindikata je dal v letošnjem letu že veliko koristnih pobud. Pomislimo le na uspela predavanja, skupno šolsko prireditev v Avditoriju in sedaj še ta razstava, ki jo bodo prenesli tudi v Milje. Take pobude morajo najti vso podporo pri šolskih oblasteh, pri starših, učencih in pri vseh ustanovah. Lepo bi bilo, da bi prireditelji dobili sedaj od raznih ustanov primerne darove, da bi lahko najboljše risarje tudi nagradili.

Prav tako pa bi želeli, da bi drugo leto prireditelji našli primerno dvorano, da bi lahko razstavljali še večje število izdelkov in da se ne bi bilo treba stiskati v tesni šolski učilnici.

Lep obisk občinstva, odziv v tisku in radiju pričajo, da se za take pobude vsi zanimajo in da se ob morebitne nedostatke ne spotikajo.

Maks Sah

Sancin toliko kolorita, domiselnosti in igrivosti, pa naravne komike, da je predstava uspela predvsem po njegovi zaslugi. V literarno zgodovinskem oziru bi lahko kdo imel pomisleke, toda igravsko komično je predstava prijeten prenos v preteklost in večer oddiha in smeha.

Poleg Modesta Sancina je zelo dobro reševala svojo vlogo Zlata Rodoškova in Mira Sardočeva, pa morda Silvij Kobal. Seveda je predstava zahtevala mnogo igravcev in so morali na oder mnogi, za katere človek ne bi mislil, da so zmožni tudi igrati (Brusač!), mnogi pa seveda ne bodo nikdar naredili svoje karijere kot igravci.

Predstava Lazarja pomeni oddih, ki ga je ponudilo tržaškemu občinstvu slovensko poklicno gledališče.

S. K.

PRVI SLOVENSKI MATURANTJE NA KOROŠKEM

Letos so na slovenski gimnaziji v Celovcu maturirali prvi maturantje. To je pomemben dogodek ne samo za Slovence, živeče v Avstriji, ampak za ves slovenski narod. S tem so Korošci dobili svoje prve intelektualce, ki so zrastle in se učili v svojem lastnem jeziku.

Vsa koroška javnost je svečano proslavila ta zgodovinski dogodek. Na akademiji Slovenske gimnazije, ki je bila v nedeljo 23. junija, se je zbralo nad tisoč Slovencev iz vseh krajev Koroške. Slovesnosti so se udeležile oblasti, med njimi tudi deželni glavar, in vsi vidnejši predstavniki Slovencev.

Veliko priznanje za uspeh teh prvih šestnajstih maturantov gre ravnatelju gimnazije dr. Tischlerju, ki se je vedno boril za pravice slovenske manjšine.

Maturantom, ki so letos končali, voščimo tudi mi vso srečo v nadaljnjem študiju in jim želimo, da bi slovenski duh, ki so ga pridobili v šoli, ohranili vse življenje ter ga posredovali svojim rojakom in potomcem.

F. M.

SLIKAR ROBERT HLAVATY RAZSTAVLJA

V Občinski galeriji so spet zapele barve Krasa, ki jih je na tako živ in neposreden način zajel slikar ROBERT HLAVATY. Galerija se zdi praznično lepa, vsa nova in topla, ko je obdana s tolikimi živimi odtenki in odrazi pestre narave.

Na tej razstavi vidimo sicer tiste-ga slikarja Hlavatyja kot smo ga vajeni, pa vendar toliko novih! Ista tehnika, pa spet povsem nova, ki je še nismo videli. Novi učinki, novi odrazi, nova lepota.

Hlavaty je pesnik barve, je pesnik ljubezni do te naše lepote in pesnik živih odtenkov in odbleskov svetlobe. Hodiš od slike do slike, jo uživaš in ne govoriš in razmišlaš o njej. Najbrže umetnik, tudi nič drugega ni hotel doseči.

Slikar, dr. Hlavaty, je znova potrdil svojo umetniško moč in svojo dinamičnost v novih razgledih in novih iskanjih. Tržaški Slovenci smo mu hvaležni za to čudovito upodobitev naše zemlje, ki jo je prenesel v harmonijo barv in jo razstavil v središču našega mesta.

Vabimo občinstvo, da si razstavo ogleda.

J. P.

Upam, da mi ne bo kdo zdaj podtikal, da sem hotel, naj bi bil festival pod okriljem Katoliške prosvete ali kulturnega kluba ali ne vem česa.

Upam tudi, da ne bo kdo rekel, da bom zato zdaj festival kritiziral. Ne, ne! Nasprotno, želim vso srečo prirediteljem za naprej. Vendar bi napisal nekaj pripomb.

Upamo, da bo drugi festival že vse bolj izviren v vsem. Nekje je nekdo pisal že o besedilu. Jaz bi dodal le še potrebo po dobri slovenščini. Paziti je treba na naglašanje in se v tem oziru res ne sme delati jeziku sila.

Popevke bajé zahtevajo določeno gibanje in pregibanje telesa. Vendar se morda da doseči neko umirjenost in ne golo posnemanje tujih pevcev.

Prihod sam in odhod pevcev je bil zelo umirjen in skoraj v celoti lep. Nekateri pevci in pevke so se naravnost v finesi odlikovali (Oficija) in treba je reči, da je bilo to ljudem všeč. Vendar pa je bilo v ostrem nasprotju s tem umirjenim nastopom napovedovanje, ki je delno spominjalo na slovenstvo. Nočemo zmanjševati komične igravske izraznosti obeh igravcev poklicnega gledališča, vendar moramo reči, da nam je bilo mnogo bolj všeč, ko je Silvij Kopal lepo in dostojno napovedal nastop kot pa neko klicanje

in lovljenje drug drugega za odrom. Tudi njuna slovenščina in to moramo posebej poudariti (saj sta to poklicna igravca!) je bila le prehujo zanemarjena. Zdi se, da nista izgovorila enega stavka brez spotikljaja ali napake. Skoda!

San Remo... Na San Remo je marsikdo mislil, ko je šel v Avditorij. Tudi tam ni vse lepo in prav. A jaz sem mislil: Boste videli, mi pa znamo to narediti drugače! — Pa me je zelo neprijetno dirnilo, da so nekateri le hodili (posebno v nedeljo popoldne) med gledavci in jim prigovarjali, za katere pesmi naj glasujejo. Tudi sicer je bilo nekaj le prevročih »poudarkov« napovedovavcev za svojo tovarišico igravko.

Skoda, bilo bi možno tudi brez tega!

Dalo bi se naštetati še nekaj stvari, ki so marsikoga zelo motile. Poudarjam pa ponovno, da niti najmanj nočem jemati prirediteljem in organizatorjem prireditve velikih zaslug in priznanja.

Niti ne pričakujem, da mi boste odgovorili, hvaležen pa bom, če boste pismo objavili. Hvala in lepo pozdravljeni!

D. Slekovec, Trst

Za danes smo Vaše pismo samo objavili. Komentar odpira široke možnosti razprave.

POGOVORI z UREDNIKOM

Prihodnja številka Mladike bo izšla septembra. Prosimo, da bi poslali pripevke vsaj do 15. avgusta.

Stanko Janežič: MOJA PODOBA, do zdaj najboljše Janežičevo literarno delo. V poeziji se prepleta topla misel na dom, na mater, na prijatelje in na srečanje z ljudmi v velikem svetu. Knjigo je lepo opremil naš tržaški slikar Avrelj Lukežič.

Bruna Pertot: MOJA POMLAD, knjiga pesmi z barkovljanske obale, pesmi morja in cvetoče pomladi. Knjigo je opremil z izvirnimi linorezi ing. Franko Piščanc.

Zora Saksida: NAGELJCKI, knjiga pravljic z bogatimi, skrivnostnimi, čudovitimi svetovi. Vaši najmlajši bodo srečni, če jim boste dali v roke te pravljice.

Sest-Preprost: KAR PO DOMAČE, to je vesela knjiga o resnih stvareh, v bistvu pa knjiga o lepem vedenju za mlade in stare.

MEDDOBJE,

7. letnik, 1./2 številko imamo še v zalogi. Tudi novi letnik je izredno bogat na vsebini in tehten po prispevkih. Sezite po tej odlični reviji!

Marko Kremžar: SIVI DNEVI, to je knjiga spominov, dokument trpljenja političnih pripornikov, ki pa kaže globok pogled v duše ljudi.

MLADJE

je revija mladih koroških Slovencev, ki pogumno stopa v kulturni krog sodobnega ustvarjanja. Vse številke lahko dobite v upravi Mladike.

Vse te knjige dobite v upravi Mladike, pa tudi v slovenskih knjigarnah!

NAJPRIMERNEJSI DAR

je dobra knjiga, ki človeku prinaša jasnost misli in idej. Ne moreš svojemu bližnjemu narediti večje usluge, kakor če mu pomagaš, da prav usmeri svoje življenje.

1. »Skavtski priročnik«, ki je nedavno izšel, prinaša veliko bogastvo zdravih idej, da more zadovoljiti mladino in odrasle. Sezi po njem, študiraj ga, daruj ga svojim prijateljem in znancem!

2. Izšel je drugi del preimšljevanj slovenskega jezuitskega patra Skrinjarja o Kristusu. Mnogi so z veseljem pozdravili prvi del njegovih preimšljevanj. Drugi del je za 60 strani obširnejši, vendar bo cena ostala ista.

Podpirajte „Naš dom“

NOVA
MANUFAKTURNA
TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 221-090

Zadovolji vsak okus, veliko ima
izbiro in solidno postreže

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

BCIRB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

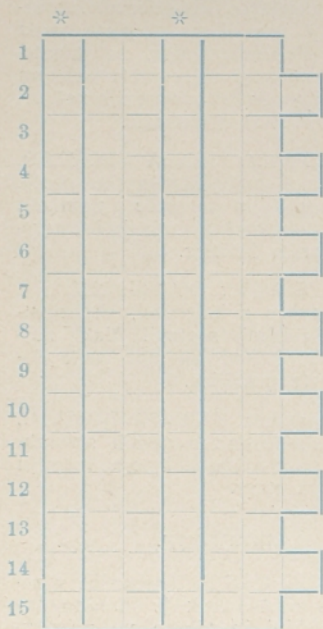
GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST, ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

IZPOLNJEVANKA

1. Avstrijsko mesto ob Muri, Severno od Graza;
2. Nenavzoč;
3. Razkol, razsipanje;
4. Delivec;
5. Morska ožina pri Istanbulu;
6. Novi svet;
7. Vas in občina pri Trstu;
8. Najhitrejši brzolak; hitro, naglo;
9. Kemični element — znak Na;
10. Zajedavec, prikladnik;
11. Odeja, kol;
12. Ime velikega angleškega dramatika (Hamlet);
13. Najslabši šolski red;
14. Velika cerkev in slavni muzej v Rimu, kjer je bilo pet cerkvenih koncilov;
15. Rjavi premog.

V prvem in četrtem stolpcu navpično dobiš plemiški naslov in priimek ustanovitelja skavtizma ter skavtski pozdrav.

IZPOLNJEVANKA

1. Mesto v Južnoafriški republiki, kjer se je proslavil Baden Powell;
2. Skavt; vojak v prednjih vrstah;
3. Privrženec, zagovornik kraljevine;
4. Pokrajina, ki jo je morala Finska prepustiti Rusiji;
5. Vrč za olje; svetilka na olje.

Na označenih poljih dobiš ime in priimek velikega kulturnega delavca, ki je lani umrl v Gorici (rojen v Medani — pehovodja zbora Lojze Brautž).

IZPOLNJEVANKA

LINHART	OS ŽIVLJENJA	()
TAVCAR	IVAN KACIJANAR	()
MESKO	DESETI BRAT	()
PRESEREN	POD SVOBODNIM SONCEM	()
JALEN	V KRVI	()
GOVEKAR	IZZA KONGRESA	()
KRANJEC	EROTIKA	()
IURCIC	KRST PRI SAVICI	()
PREGELJ	OVCAR MARKO	()
FINZGAR	VISARSKA POLENA	()
MEDVED	OTROCI SONCA	()
VELIKONJA	NA SMRT OBSOJENI	()
CANKAR	CYKLAMEN	()
KERSNIK	VESELI DAN ALI MATICEK SE ŽENI	()

Vsakemu slovenskemu literatu na levi dodeli njegovo literarno delo. Če boš združil pravilne dvojice, bodo dane začetne črke posameznih literarnih del ime in priimek slovenskega skladatelja (Zabe in zbor Primorskih študentov).

Za dobro voljo

Bilo je v času kampanje proti preklinjanju. Neki kmet, ki je bil preklinjanja zelo vajen, je prišel v mesto in vstopil v bar: Na zidovih so viseli lepaki z napisom: »Tu se ne preklinja!« Kmet bere in molči. Po kosi'u gre v kino, zagleda isti napis in ne reče ničesar, zvečer vstopi v tramvaj in povsod zagleda isti napis. Kmeta to razjezi; vstane, se približa sprevodniku in kazaje na lepak reče:

»Gospod, oprostite mi, toda kje je dovoljeno v tem mestu mirno preklinjati?«

»Se tebi zdi mogoče, da bi televizor izpodrinil časopis?«

»Kje pa. Kako bi pa mogel zaviti par čevljev v televizor?«

Policija je vdrla v neko hišo, ker sumi, da igrajo hazardne igre. Res odkrije štiri moške, ki so sedeli okrog mize in po vsem videzu igrali poker.

Komisar prvoemu: »Ste igrali?«

»Jaz? Kje! Pravkar smo debatirali,« je rekel ta nedolžno.

»Toda vi ste igrali, nič ne tajite!« je rekel komisar drugemu.

»Ne, čisto po naključju sem prišel sem. Sem tujec v tem kraju.«

»Tudi vi ste igrali,« je rekel tretjemu.

»Sploh ne, na tramvaj sem čakal.« Četrtri je še vedno držal karte v rokah.

»Menda boste vsaj vi priznali, da ste igrali?«

Ta nedolžno pogleda in pravi: »Jaz? S kom pa?«

Andrej je imeniten lovec. Rad pa to tudi pokaže in zato večkrat povabi s seboj kakega prijatelja.

Stala sta sredi travnika, ko se prikaže na obzorju divja raca. Andrej dvigne puško, pomeri in raca pade na tla pred njiju.

»Si videl?« ves zadovoljen vzklikne Andrej.

»Imenitno, odvrne prijatelj. »Toda ali se ti ne zdi, da bi si lahko prihranil naboj. Iz take višine bi se bila raca vseeno ubila.«

Feliks umira. Leži na postelji, a ima še toliko zavesti, da ujame zdravnikove besede.

»Nobene pomoči ni več, gospa... Tega dne ne bo več preživel...«

Žena se topi v solzah. Možu se smili, zato jo skuša potolažiti:

»Ne jokaj. Saj nisem še mrtev.«

A ona, divje: »Molči. Bi mi rad dopovedal, da veš več kot zdravnik, a?«

Žena bi rada ustrašila svojega moža, da ne bi zvečer tako pozno prihajal iz gostilne. Prosi svojega brata, naj se preobleče v prikazen in ga počaka na samotni poti.

»Kdo si?« vpraša mož, ko nenadoma zagleda prikazen.

»Hudič sem!«

»Res,« zadovoljno vzklikne pijanec.

»Potem sva pa svaka. Poročil sem se s tvojo sestro.«

Na Bienali v Benetkah se je pritoževal neki slikar, da je kritik neusmiljeno raztrgal njegove slike.

Prijatelj ga je tolažil, češ:

»Nič ne maraj zaradi njegovih kritik. Ta človek tako nima nikoli lastnih idej, ampak kakor papagaj ponavlja, kar rečejo drugi.«